

text 70

Vážený příteli, zásadně s vaším názorem nesouhlasím, ale dám život za to, abyste ho mohl proslovit. (Voltaire)

československý nezávislý měsíčník • ročník 2 • číslo 2/7

„omyl“, který skončil tragédií

V tezech, které vydalo vedení sovětské komunistické strany ke stému výročí narození V. I. Lenina, se v části praví – v českém překladu: „Bolševici podali příklad dovedeného spojení legálních i nelegálních, parlamentních i neparlamentních, pokojných i ozbrojených prostředků boje a pružně jich využívali.“ Celou svoji činnost, dodává se, „podřizovali cílům přípravy revoluce“.

Těmito slovy je znamenitě popsána a zároveň ovšem odhalena taktika Leninů, Trockých, Kameněvů, Bucharinů... až Stalinů, když sahali po vládě v ruské veleřiši a když se jí poté zmocnili. Jsou to také hlavní body schematu, jímž se po druhé světové válce řídili Bierut a Gomulka v Polsku, Dimitroff v Bulharsku, Rákosi v Maďarsku, Pieck a Ulbricht ve východním Německu, rumunští komunisté až po Pauknerovou a Deje a samozřejmě také „naši“ Gottwald, Slánský, Široký a spol.

Pokud jde o ty poslední jmenované, vyhráli právě před 22 roky zápas o nadvládu v Československé republice, do té doby jakž-takž demokratické – právě touto legálně-illegální, parlamentně-mimoparlamentní taktikou. Budíž připomenuto, že na Slovensku jím v tom už od podzimu 1947 vydatně pomáhal tehdejší předseda Sboru pověřenců dr. Gustáv Husák.

Psát na téma „revoluční“ cesty KSČ k moci je n o m několik odstavců je pro mne, příznám, dost obtížné. V letech 1945–1948 jsem byl už dospělým pozorovatelem vývoje, který nakukoval do zákulíší politiky, kde jen mohl. Kolik se roji vzpomínek na různá setkání s pozdějšími prominenty a aparátčíky, na jak zapálení pro praktiky partajní mašinérie – jak praví leninské teze – „pružně využívali“ (nejen) „pokojných prostředků“, aby co nejrychleji přivodili kýžený mocenský monopol! Docházely informace od hodnověrných svědků o zřizování skladů zbraní, určených jen pro jisté komunisty, např. v jinonické Waltrovce, v Tatře na Smíchově...

Napsal jenom pár vět o komunistickém puči v únoru 1948 mně dál znesnadňuje okolnost, že jsem jako novinář, rajtující na koníčku historie, prostudoval spoustu materiálu o období, které mu předcházelo. A tak bych tedy místo vlastních slov raději chtěl ocitovat desítky, ba stovky zjištěných komunistických dějepisců, z nichž vyplývá, že onen převrat před dvaceti lety byl dlouze plánován. Ze např. Svoboda armáda měla svůj komunistický program pro národní výbory(!) vlastně ještě než překročila hranice republiky. Ze byl rozpracován celý systém „tlaků shora a zdola“ na zákonodárné sbory a vládní a jiné orgány, atd. Až by se potvrdilo, že samozřejmě nikoliv „vůli lidu“, ale ona leninsko-stalinská taktika, ono schema „dovedených spojení“ pravd a lží, zákonů a nezákonností, demagogie a vypočítaných podvodů vyhrálo pro KSČ náš stát. A ovšemže nemusíme pochybovat, že Sovětský svaz byl připraven udát v nějaké formě svoji „internacionalistickou pomoc“, kdyby se věc neměla zdařit.

Úvodem byl citát, dovolte ještě jeden závěrem. Je ze studie prof. Otakara Machotky, který byl v r. 1945 místopředsedou České národní rady a od převratu žije ve Spojených státech, kde také zminěnou studii „Poučení z exilu“ v roce 1952 vydal. Napsal: „Zdar nebo nezdar komunistického režimu v Československu znamená kladnou nebo zápornou odpověď na otázku, je-li komunismus možný nebo vhodný politický režim pro kapitalistické společnosti, je-li vůbec vážným sociálně-politickým plánem pro řešení otázky proletariátu, nebo pouhou fantazií nereálného filozofa. Zdar nebo nezdar komunismu v Československu znamená odpověď na otázku, je-li komunismus lékem pro sociální problémy, vyvolané rychlým vzrůstem průmyslových společností, nebo je-li pouhým omylem.“

Za 22 roků od února 1948 jsme zažili dvě emigrace, prožili „padesátá léta“ se vším co znamenají; hospodářsky je republika na kraji bankrotu, politicky – okupovanou zemí. Odpověď tedy zní, že komunismus u nás nebyl bohužel „p o u h ý m o m y l e m“, ale experimentem, který končí v tragédiích. Ve svých důsledcích je to ovšem zároveň „omyl“, který ověřuje imperialistické rysy dnešního komunistického hnutí.

JAROMÍR NETÍK

Sní pod sněhem své sny o jaru, o mladých dvojicích, které se nechají kolébat vlnami Vltavy, budou se držet za ruce a mlčet. Láska nepotřebuje slov. Bolest a zklamání jich potřebuje mnohem a mnohem více.

Sní pod sněhem své sny o jaru, kterému se říkalo československé, kdy nebylo nutno se bát a každý měl právo na své sny a každý měl právo se těšiti bát.

Má však dřevo loděk duši, má ji dřevo stromů na Vltavském nábreží, má ji pořád ten, kdo uchopí už zítra veslo do ruky?

Foto: Milan Poupa

rozhovor s josefem jedličkou

o literatuře, o exilu a...

Ještě jsem neměl to štěstí, abych přišel a zastihl ho civějícího. Kdykoli vejdu, sedí u stroje a píše. A mám vždy pocit, že tento triacyřicetiletý muž s brýlemi nechce být rušen. Je to pocit zbytečný, protože vždy odstrčí stroj, zapálí si jednu z francouzských cigaret a debatuje. Rád chodím debatovat, téma totiž není obvykle důležité. Hovoří o všem a se zaujetím. Široký obzor myšlení má ten muž za psacím strojem, etnolog, redaktor a především spisovatel, Josef Jedlička.

KUČERA: Žijete půldruhého roku v exilu. Vydal jste v Německu knihu, další se překládá, psal jste pro bavorský a belgický rozhlas. Dokončujete rozhlasovou hru, přispíváte do českých časopisů v zahraničí, podílíte se na exilové literární antologii a jako redaktor RFE se denně zabýváte literární publicistikou. Na první pohled se tedy zdá, že v exilu plynule pokračujete ve své práci spisovatele, dokonce jakoby tato vaše činnost nabyla na intenzitě. Je ten dojem správný, odpovídá i vašemu vnitřnímu pocitu?

JEDLIČKA: Odjakživa žiji v permanentní inventuře. Je to trochu sebetržnýv sklon. Ovšem, že jsem si tu bilanci už také ne jednou udělal a v jakémsi účelnickém řádu je uspokojivá a pozitivní. Přesto si zatím někdy připadám jako člověk, který se probudí uprostřed noci a zjistí, že hodina, kterou ukazují jeho náramkové hodinky, se liší od času, který je na budíku. Ani to není nový pocit. Souvisí patrně s podstatou každého i sebeskromnějšího pokusu o tvořivé konání, který bude vždycky intervencí do plynulého toku času. A v naší době zvlášť a v situaci člověka, který v pátém životním deceniu byl nucen to napětí manifestovat do krajnosti, teprve. Nezdá se mi, že bych pracoval intenzivněji, je-li tu nějaký kvantitativní přírůstek, týká se spíše extenzity práce. Život v exilu mě přivádí k tomu, že s větší intenzitou pociťuji povinnosti i rizika, která znám od té doby, co jsem rozum bral.

KUČERA: Nepokládáte tedy odchod do exilu za rozhodující životní zlom. Dovolte mi trochu provokativní otázku: není to z nouze činnost?

JEDLIČKA: V občanské poloze je odchod z vlasti ovšem osudové rozhodnutí. Člověk je neodvolatelně vpjat nejen do národní, ale i rodové kontinuity a snad ani nemůže dohlédnout, kam dosahují důsledky jeho volby. Ale vnitřně je exil pouze vnějším potvrzením vyhnanství, které patří k životu lidí alespoň mé generace jako jeho základní kategorie. Nepamatuji si téměř, protože dětství, v němž jsme všichni doma, je ne-návratně ztraceno tak jako tak, že by tomu někdy bylo jinak. Vždycky to bylo vyhnanství: z práva do poloprávnosti, z účinné veřejné aktivity do rodinného soukromí a obranné pozice přátelských enkláv, z radostné plnosti tvorby do hořké povinnosti svědčit. Vim už od let, že specifickým českého duchovního osudu je permanentní vyvzdorování domova na nepřízní okolností geopolitických, etnických i historických. Ale teprve exilová zkušenost, již se vyhnanství dovršuje, mě poučila, že český boj o domov je puze v jádru metafyzické, jehož úběžník, jak to v účtyhodně naivitě prokázal pokus o společenskou reformu v posledních letech, leží kdesi v oblasti mravního maximalismu. A proto u nás slovo, přestože většinou nebylo nástrojem operativního pokynu, nekleslo nikdy zcela na planý tlach, ale plnilo tak jako po sta-

leti u národa židovského, funkci posledního nedobytného útočiště.

KUČERA: Tím jsme se dostali k úloze literatury v moderních českých dějinách. Je nesporné, že tato úloha byla velká a v některých vypjatých okamžicích dokonce klíčová. Jaké místo tu podle vašeho názoru zaujímá literatura exilová?

JEDLIČKA: Přijmeme-li jako premisu, že esenciální vyhnanství je významná česká duchovní kategorie, pak lze s jistotou upřesňující nadsázkou pokládat vlnou část moderní české literární tvorby za produkt exilu. Je pak už jenom otázka malé odchylky v zorném úhlu, rozlišujeme-li tu exil vnitřní od exilu fyzicky jednoznačného. V obou případech se tvůrce rozhoduje vydat a verbálně ufixovat své svědectví o postavě, ni člověka v situaci, která zásadně nepřije tomu, aby tato svědectví vstoupilo do procesu, v němž má být vynesena za normálních okolností rozsudek v při mezi osobností a světem. Činili tak přes to, jednou v nejistotě, zda nepíše „opera posthumum“, podruhé s plným vědomím toho, že jeho hlas solva pronikne zlovonnými šumy k lidskému společenství, které je jediné příslušné, aby s ním vstoupilo do smysluplného dialogu, vyjadřuje tím nejen svou občanskou víru v možnost nápravy věcí veřejných, ale i paletickou jistotu, bez níž není skutečné tvorby, že i skryté dílo neodolatelně přitahuje svět, jehož vnitřní struktura je už pouhou jeho existencí alespoň o vlas pozměněna. Byli jsme nejdnou při tom, když po léta skrývaný či zamlčovaný pravdivý protokol o člověku se stal dějinnou silou.

KUČERA: Omezme teď obecný problém na otázku zvláštního postavení spisovatele, který žije mimo vlast a na praktické důsledky, které z toho plynou. Stačí zkušenost osmnácti měsíců k tomu, abyste o tom mohl hovořit?

JEDLIČKA: Nevím, kolik času k tomu člověk potřebuje, aby to všechno obsáhl. Zatím cosi vím, jistého poznání se mi dostalo zprostředkovaně od zkušenějších, něco tuším a něco se pokouším logicky vydedukovat. Zdá se mi zatím, že v hrubém obrysu se liší

(pokračování na str. 2.)

Foto: xxx, Praha

kuzněcovův omyl

Máte v záhlaví svého listu Voltaireův výrok: „Zásadně s vaším názorem nesouhlasím, ale dám život za to, abyste ho mohl proslovit.“ A tak mám za to, že nepotlačíte můj komentář k článku „Lidé se bojí. Rozhovor s Anatolijem Kuzněcovem“. (Listopad 1969, čís. 4.).

Kuzněcovovy odpovědi na otázku redaktora Volného jsou výstižné: odpovídají skutečnému stavu věci. Kuzněcov ličí podle pravdy Sovětský svaz a jeho vztah k Československu. Nemá iluzi, že by v Sovětském svazu mohlo dojít k podstanému obratu k lepšímu. Doufat v nějakou válku se Sověty – například Číny – by bylo podle Kuzněcova strašné. Ne-ní naděje na rozvoj demokratického hnutí v Rusku. Všichni se v Rusku bojí. Tajná policie deformuje život všech lidí. Spisovatelé mluví tak, jak to režim od nich žádá, nebo – až na naprosté výjimky, o nichž samotné Rusko ví velmi málo – mlčí.

Když Kuzněcov dal takto průchod pravdě, překvapuje čtenáře tvrzením, že systém v SSSR nemá nic, ale absolutně nic společného s marxismem, ani komunismem, ani s leninismem. Zde – jak mám za to – se Kuzněcov mýlí, ba skoro se mně zdá, chce se mýlit. Chce patrně vzbudit ve čtenáři dojem, že „marxismus, komunismus a leninismus“ jsou ušlechtilá učení, jichž však vládcové Ruska zneužili k nastolení své „diktatury úzkého okruhu funkcionářů“, kombinované s terorem sovětské tajné policie.

Ale Kuzněcov, ihned když odmítl spojitost systému v SSSR s marxismem, komunismem a leninismem (jak se mně zdá, jakoby ve snaze, aby nebyl pro toto odmítnutí kritizován), zdůrazňuje – a to správně – že „pokud vytvořit socialismus s lidskou tváří – ideál komunismu – byl od samého začátku odsouzen k neúspěchu“. Totiž „komunismus má totalitní ideologii. Komunismus už v teorii předpokládá jednotné myšlení všech. Jeden z nejzákladnějších předpokladů celého boje za komunismus je diktatura proletariátu...“. Kuzněcov dále přizná-

● *Jedno z výročí, které nelze přejít pouhým záznamem, je už (nebo teprve?) pětasedmdesát let Ferdinanda Peroutky. Připojujeme se k dlouhé řadě gratulantů mnoha generací, pro které bylo jméno tohoto publicisty a novináře vždy spojeno s nesmlouvavým bojem za právo, lidskost a spravedlnost. A věříme, že Peroutkovy komentáře budeme číst a slyšet v rozhlase ještě hodně dlouho.*

● Jan Werich, věčně mladý umělec, oblíbený u mnoha generací diváků, oslaví v těchto dnech své pětasedesáté narozeniny.

● Vítězem soutěže Zlatý slavík 1969 se stal – podle očekávání – Karel Gott.

● Režisér Brynych natočil pro západoněmeckou televizi již druhé pokračování oblíbeného seriálu detektivek „Komisař“, tentokrát s pražským hercem Vinklářem v jedné z hlavních rolí.

● Hudečkův obraz „Noční chodec“ bude reprodukován na novou československou poštovní známku.

● Přes 3000 snímků došlo pořadatelům PREM-FOTO do Přelouče takřka z celého světa.

● Podle sdělení SBCs se stav oběživa opět zvýšil. Tentokrát dokonce o 74 miliónů oproti průměru posledních pěti let.

● Od narození Boženy Němcové uplynulo v těchto dnech 150 let.

● Televizní show západoněmecké televize, věnované Jitce Frantové, připravil Jiří Melíšek. Frantová ve své premiéře před západoněmeckým obecnemstvem obstarala vskutku výborně.

● Nedlouho po svých šestasedmdesátinách zemřel Jaroslav Vogel, dirigent brněnské a pražské opery, po Bakalově smrti šéfdirigent Státní filharmonie Brno.

● Do Rakouska odcestoval komorní orchestr Bohuslava Martinů s patnáctiletým sólistou – violoncellistou B. Vybíralem.

● České noneto se navrátilo po úspěšném turné ze Španělska, odkud si přivezlo další pozvání na rok 1972.

● 120 let od narození TGM oslaví v sobotu 7. března přátelé Sokola Bern spolu se švýcarským spolkem Freunde der freien Tschechoslowakei.

● Zuzka Lonská, bratislavská zpěvačka, žijící v současné době ve Švédsku, jde od úspěchu k úspěchu. V sobotu 7. 2. zpívala ve švédské televizi ve známém programu pana Hylanda.

● Od shora až dolů se přebudovává v Československu mládežnické hnutí. Nová jednotná „masová“ organizace dětí a mládeže ponese název Socialistický svaz mládeže.

● Ředitel královédvorské zoologické zahrady ing. J. Vágnér je už potřetí na lovu zvířat v rovníkové Africe, odkud v květnu přiveze další přírůstky pro „svou“ ZOO.

● Ve věku 97 let podlehl chřipkové epidemii i světoznámý vědec, jeden z předních mírových bojovníků, Bertrand Russell.

● Pro rozsáhlé adaptace ztratilo svou domovskou scénu další pražské divadlo – Rokoko. Novým dramaturgem tohoto oblíbeného divadla se stal Ivo Fischer.

● Mexický historik Arturo Arnaiz y Freg by rád pro svou zemi získal alespoň část pokladu císaře Maxiliána, který byl nedávno objeven ve sklepiích pražského muzea. Mexičané nabízejí za tento poklad některé své exempláře antropologického muzea z téže doby.

● Světoznámé loutkové divadlo Spejbla a Hurvínka odjelo na turné do NSR. Dvaadvacet měst a šedesát představení, to je plánovaná bilance 42denního zájezdu dřevěných „umělců“.

● Balet Praha odletěl do Madridu, kde bude čtrnáct dnů hostovat v Teatro de la Zarzuela.

● Rada NV Hlavního města Prahy se zabývala opět pompézností pomníkování zasloužilců. Tentokrát vypsal veřejnou anonymní soutěž na pomník učitele komunistů. V. I. Lenina.

máte slovo

TEXT 69/70

...Byl bych velmi nerad a myslím, že by to neprospělo Československu, kdyby se TEXT změnil v Tribunu – pro změnu antikomunistického zvanění. Nevím jaké „nezávislé“ cile časopis sleduje. Podle mého mínění by měl přispívat k integraci Čechoslováků v zahraničí, měl by kolem sebe soustřeďovat všechny, kteří nechtějí patřit k „odepsané emigraci“. A proč tolik národní nostalgii? Slzy bíaferské, jihovietnamské, židovské a arabské matky a matky Jana Palacha jsou přece stejně hořké...

Radek Dražan, Frankfurt, NSR

...Přečítal som TEXT na jeden raz a bol som veľmi prekvapený obsahom a vôbec úrovňou. Rukami mi už prešlo viac emigrantských novín, dobrých, lepších, slabších, ale snád len TEXT sa vymykal z určitej priemernosti a má najbližšie k novej emigrantskej vlne po 68-om...

Ivan Lehotský, Arbon, Švýcarsko

...Listopadové číslo TEXTu se mi velmi líbilo. Prosincový TEXT již ve stánku na nádraží v Mnichově nemají...

Tadeáš Loska, Mnichov, NSR

...Jsem nadšen, že vycházíte: jako hlas demokratických Čechoslováků, kteří se nesmíří s potupnou okupací naší vlasti a zglažchaltováním naší kultury...

MUDr. Jiří Kolominský, Bad Lippspringe, NSR

...Nemohu souhlasit, že otiskujete články a úvahy soudruhů, kteří donutili mou rodinu a rodiny mnoha mých přátel opustit svou vlast a žít v emigraci. Srpen podle mého názoru začal již v roce 1948 a lidé charakteru pana Volného, Wintera, Svitáka a jim podobných soudruhů provozovali svoji komunistickou činnost úspěšně po celých 20 let za velice výhodných podmínek pro sebe, své rodiny a své přátele. Nyní opustili vlast, kterou vlastně dostali do této situace a odešli na ten „hnusný, kapitalistický západ“, kde opět píšou své politické úvahy...

Ludmila Čáchová, Zürich, Švýcarsko

...dovolte začít citátem z Bible: – země pak byla neslunná a pustá, a tma byla nad propastí... I řekl Bůh: Buď světlo! I bylo světlo. A viděl Bůh světlo, že bylo dobré, i oddělil světlo od tmy. A nazval světlo dnem a tmou nocí. I byl večer a bylo jitro, den první. V naší emigraci je po tolikých dnoch – den první, světlo – Vaším přičiněním, zasláním TEXTu. Náš život se stává plnějším, radostnějším. Priatelii, som Vám nesmierne vďačná, že ste – len Vy viete akým spôsobom – vyhrabali i nás na svetlo Božie.

TEXT som prečítala na jeden dúšok, i obed mi prihorel. A potom som ho znovu čítala. Aj mi bolo teskno na duši, aj radostne, bola som úplne dojatá a vzrušená...

Jarmila Bartschová, Wildbad, NSR

...vy nejste slušní emigranti, protože to, co tisknete, jsou řeči, jaké jsme poslouchali z Vašich úst po léta doma. Copak nechápete, že nikdo o Vás nemá zájem? Jen jednomu nerozumím, jak mohou spolu s komunisty ještě dnes psát do stejného listu a bývalí nestranníci a lidé persekovaní režimem?...

H. Jelen, Toronto, Kanada

vá, že „sám pojem diktatura je již podezřelý“ a že „diktatura proletariátu se momentálně projevuje diktaturou byrokratů“. To hrý je „automatická cesta“ a „jinak to totiž není možné“.

Tedy Kuzněcov nakonec svými vývody popírá, co tak důrazně prohlásil, že prý systém v SSSR nemá nic, ale absolutně nic společného ani s marxismem, ani s komunismem, ani s leninismem.

Správný je opak toho tvrzení. Marx vynalezl diktaturu proletariátu – a menšímy – a na ní je založen komunismus, leninismus, stalinismus a současný systém jak v SSSR, tak v dnešním Československu. A nadto Marx přišel s myšlenkou, že vývoj světa ke komunismu je „neodvratný“, totiž, že je „kausální nutností“. Tím chtěl ospravedlnit násilné metody, jimiž komunisté dobývají a udržují diktaturu své strany, tedy diktaturu toho „úzkého okruhu funkcionářů“.

Prof. dr. ADOLF PROCHÁZKA

vyvážit, lze-li jej vyvážit vůbec. Prozatím jsem ochoten se smířit s tím, že nebude-li jazyk exilové literatury jazykem poezie, vždycky mu ještě zbyde dost síly a přesnosti, aby v něm mohlo být vydáno svědectví. A o to jde, po mém soudu, především.

KUČERA: Vaše teoretické práce se velmi často vracejí k „teorii lidských mikrokosmů“. Vaše literární dílo je do značné míry její aplikací. Co je obsahem této koncepce a v jakém vztahu je k situaci člověka v exilu?

JEDLIČKA: Je to mínění, hledisko, sotva ucelená teorie. Při své občanské etnografické profesi jsem narazil nejednou na pozoruhodný fakt, že společenské jevy, kterým často přikládáme všespolečenskou platnost, se dějí ve skutečnosti v malých společenstvích na neuvěřitelně malém prostoru. A vím ze zkušenosti, že všechno, co se děje na tomto světě, který se stává čím dál víc globální, nabývá své konkrétní životní podoby teprve v každodenní praxi těchto malých komunit na omezeném území. Náš život, třebaž je i ovlivňován velkými mocenskými přesuny a je převážně centrál-

ně mocensky manipulován, přece jen zůstává ve své podstatě souhrnem elementárních vztahů – pro něž více než sociální pragmatika platí jako měřítko prostě rozlišování dobra a zla. Jsem dokonce přesvědčen, že čím silnější bude tlak centralizované moci, tím více se člověk bude utíkat do těchto přehledných, zvládnutelných a jednoznačně pojmenovaných enkláv. Jen v nich je s to skutečně a nechémricky žít, jen v nich je s to se realizovat jako bytost pánuobohu podobná, to jest: jen v mikrokosmu každodennosti se může stát jeho svědomí společenskou silou. Vyhnanství, k němuž nás odsuzují totalitárními, je tak zároveň i faktor rozkladu, jemuž časem musí podlehnout. Čím extrémnější je to vyhnanství, tím je totalitarismu nebezpečnější. A proto tvořivý čin umělecký, který je na krajní mezi tě rostoucí osamělosti, je přes svou zdánlivou nevýznamnost nejsilnější zbraní proti totalitě. Jedno – kdo a kde jej podniká.

KUČERA: Děkuji vám za rozhovor a přeji vám mnoho klidu k další práci a pochopitelně hodně úspěchů.

josef jedlička

o literatuře, o exilu a...

[dokončení se str. 1)

podmínky exilového spisovatele v užším smyslu slova od podmínek vnitřního exilu mírou přirozeného životního zázemí. Mám dvacetiletý trénink práce na vlastní vrub v naprosté duchovní osamělosti a exil pro mne vlastně znamená průlom do sourodé lidské komunity. Patrně to není pouze můj privátní pocit, mám za to, že je alespoň statisticky dokonce reprezentativní pro ty, kdo odešli z domova po srpnu 1968. Jen nedorozumění a optický klam, jehož příčiny jsou nasnadě, způsobil, že tato emigrační vlna je identifikována nezřídka s tenoukrou vrstvou zklamaných komunistických prominentů. Právě možnost identifikovat se s nimi po celá dlouhá útrapná léta, dokonce ani ne v té jejich světlejší polednové chvíli,

způsobila ten stav permanentního vyhnanství, který byl odchodem do ciziny sice důsledně naplněn, ale tím do značné míry i zrušen; přinejmenším tím aktem svobodné volby, která nám byla odjakživa zásadně odprátna. Pociťuji-li už dnes hrozbu nějakého deficitu, vyplývající z života v cizině, tedy nejspíš v oblasti jazykové. Nejde o to, že by se snad člověk odciňoval jazyku jako nástroj myšlení – exilovi klasici naopak potvrzují, že lze uchovat v cizině jazykovou úroveň, neohroženou úpadkem jazyka v diktatuře – ale i sebe upadléjší jazyk oficiálních projevů nezasahuje obvykle samotvořivou silou jazyka lidového, který s sebou nese ono množství akcesorních významů, která z řeči teprve dělá živý organismus. Nevím, jak tento deficit

josef hladík

stavby socialismu

„Dám mlýn, tatur 603 a doplatek za rod. vilku v Praze“, inzerát v Lidové demokracii z konce ledna 1970. Obávám se, že ani mlýny, ani šestsettrojky, tím méně peníze v těchto případech nepomohou. Praha totiž dosáhla v loňském roce opět jednoho ze svých rekordů, které jsou ostudou socialismu: za rok 1969 bylo dokončeno 2849 bytů, což je v porovnání s rokem 1968 méně než polovina. Stejně málo radosti tohoto slibovaného atributu socialismu bylo i v ostatních krajích republiky, neboť jak konstatují Federální a Český statistický úřad „...nepříznivá situace v bytové výstavbě trvá... roční úkol výstavby, který stanovila hospodářská směrnice... nebyl splněn.“ (Pod pojmem uvedených skutečností člověk snadněji pochopí nebylou aktivitu státních orgánů v souvislosti s byty občanů, kteří opustili Československo. V tomto směru je už ostatně k dispozici dost zkušeností – po druhé světové válce stamilionové hodnoty sudetských Němců, po únoru 48 majetek politických odpůrců a nyní ta naše trocha do mlýna.)

Za skrovným číslem 85 tisíc dokončených bytů v Československu v roce 1969 (na 1000 obyvatel je to přibližně 6 bytů, což je o 30–40 % méně než je běžné v zemích evropského průměru, jako je Dánsko, Finsko, Norsko či Holandsko), které znamená další krok směrem k úpadku kulturního způsobu života národa, se skrývá ještě jeden hřích: téměř 30 tisíc bytů bylo postaveno v tzv. svěpomocné a individuální bytové výstavbě, což je oficiální označení pro formu stavění charakterizovanou fyzickým sebeobětováním a morálním ponižováním se v zoufalém úsilí bydlet. Kategorie zoufalství se tak stává díky československému stavebnictví měřitelnou – při současném tempu výstavby – 13 let čekání na družstevní byt v Praze.

S trochou ironie, poněkud smutné ironie, lze pokládat za nejvel-

kolepější akcí pražské bytové výstavby – nuselský most; mimo jiné také proto, že nemocnice na Karlově stojí tvrdošjně dál, a tak se zatím bude muset kdesi před ní udělat pravoúhlá úchylnka.

Moudrý vládce pochopí, že když nemůže lidu nabídnout chléb, nabídne mu alespoň hry. A tak se jednoho pátečního odpoledne v prosinci 1969 vydali doktoři Husák a Štrougal a jejich družiny na Kavčí hory v Praze, aby se seznámili s postupem výstavby televizního střediska. To,

minulost, která varuje

Kniha dr. Antonína Kratochvíla: Die kommunistische Hochschulpolitik in der Tschechoslowakei, která vyšla v loňském roce v Mnichově již ve druhém vydání a nyní se připravuje třetí, dostává v souvislosti s posledním vývojem v Československu zcela nové dimenze. Pan ministr školství dr. Hrbek se netají nikterak tím, že je rozhodnut československé vysoké školy tvrdě očistit od všech tzv. protisocialistických, protistranických, pravicově oportunistických sil, z řad studentů i vysokoškolských učitelů, což znamená, že nad velice mnohými, kteří se angažovali v průběhu československého jara i po invazi, dokud to ještě šlo, visí neúprosný Damoklov meč. Analýza let padesátých na vysokých školách i fakta snesená v knize dr. Kratochvíla prokazují nadmíru přesvědčivě, že totalitní režim se vždy, protože nemůže počítat s aktivní podporou občanů a zejména studentů, uchyluje ke stejným praktikám. Kniha je určena především západnímu čtenáři, neboť autor na jediném výseku z celého společenského života, jakým je školství, s vědeckou přesností odhaluje samotný fenomen státu, ve kterém demokracie byla nabízena monopolu jediné strany, se všemi negativními důsledky pro roz-

voj kultury, umění a pro duchovní život národa. Autorovi se podařilo prokázat, k jakému životu neschopnému hybridu vede roubování cizích vzorů, v československém případě sovětských, na vyřechtělý kmen českého školství. Základy, které kdysi položil J. A. Komenský, a které našly uplatnění v celém světě, byly pojednou v Československu po roce 1948 deformovány desítkami neuvažovaných školských reforem, které nejenže nic lepšího nepřinesly, ale naopak vnesly do soustavy vzdělanosti jen chaos a zmatek. Pro čtenáře z Československa, který osobně, ať již jako vzdálený pozorovatel, nebo sám jako objekt všech těchto zásluh prožil ona léta v Československu, má kniha obzvláště natrpklou příchut. Totiž teprve nyní se mnohdy dovidá, jak vlastně hluboko řízly do těla národa všechny takzvané čistky krátké po únoru, o kolik nenabíratelných mozků bylo československo takzvanou třídní politikou na školách připraveno. V knize defilují jména studentů, kterým bylo znemožněno dokončit studia jen proto, jak se pravi v dokumentech, které kniha obsahuje, že „pomlouvali akční výbory a postoj vlády za únorových událostí v mimofakultních kruzích“.

Kratochvílova kniha je svědectvím dvaceti let Československa. Dnes je však ještě něco více. Je varováním. Varováním, které by nikdo z nás neměl přehlédnout. Vydalo nakladatelství FIDES. Sláva Volný

petr habrman

...a co ted, ladislave mňacko?

Přiznání je polehčující okolnost, ale nezabavuje viny. A především přiznání není program.

Platí to o rozhovoru s L. Mňackem v malém a o politice KSČ po lednu 1968 ve velkém. Byla postupným přiznáváním omylů a chyb pod tlakem onoho lidu, za jehož vůdce se vydávala v letech, o nichž teprve jednou budeme vědět ještě otřesnější fakta než byla ta ofresná, která jsme se dozvěděli. Byla řetězem slibů o skoncování s chybami minulosti a přitom neschopnosti důsledně likvidace této minulosti. (Na tom by nic nezměnilo vypočítávání toho, co bylo učiněno. Stalo se tlakem „zdola“ – viz Mňacko: „Nemysliím, že by to Dubček a Smrkovský původně chtěli tak, jak se to vyvinulo.“) Pod tímto dojmem rostly požadavky, které by návrat k minulosti znemožnily.

Zbavena berlí dogmatismu v teorii a ekvivalentních nástrojů v praxi, nedovedla KSČ zvládnout situaci po lednu a dovedla věci k srpnu. A ačkoli se jí dostalo podpory jaké se jí dostalo (ne pro její zásluhy, ale pro vkládané naděje), prohrála další kolo do dubna 1969 a nyní „dovršuje“ její dnešní vedení tuto prohru. Není příliš podstatné, kdy si to který komunista uvědomil a v jakém rozsahu. Vracet se k tomu nyní v rozhovorech nemá tedy víc než dokumentární cenu o krizi myšlení.

Otázka totiž zní: A co teď, Ladislave Mňacko, a nejen Ladislave Mňacko? Ten, kdo přijde na buben, změní místo a třeba i branži a musí se znovu pokusit o novou životní šanci, pokud sázel o hry jen svoji budoucnost. To se však o komunistech říci nedá. Na jejich saldu zbývají minisové položky nejen z období do roku 1968, ale také z následujících let. Představují je mj. osudy těch snad 90 tisíc, kteří z domova odesli, představují je však i milióny těch, kteří zůstali doma. Ti všichni se za dvacet let smířili se svým osudem, ale komunisté v nich vyvolali naděje, jejichž důsledkem je dnes hlubší desiluze, než byla neiluze dřívější. Toto minusové saldo neleží jen na budoucnosti komunistů, ale daleko většího počtu ostatních.

Bylo by příliš jednoduché chodit a jezdit po světě a opakovat jen „sami jsme to zavinili“. A komu při tom vysvětlovat, co těch dvacet let bylo? Po porážce své politiky je možné ztratit se někde v Evropě nebo ještě dál. Je možné zahalovat se strachem ze sovětských agentů, jak se také někdy říká. Ale co ti ostatní? A co ti doma?

Je nemožné najít v 50 svazcích Lenina návod, co mají dělat leninisté na útěku před leninismem. Znamená však nalezení berlí k jednání skutečně v důsledcích totální bankrot? Svědčí pro to i impotence těch, kteří v onom „památném roce 1958“ oslňovali jiskřivými novinářskými analýzami, vytvořit ve zmíněných poměrech ekvivalent a nepodílet se na vytváření nové koncepce jak z té šlamastiky, do které ty ostatní přivedli? Anebo se opakuje rok 1968 také v tom, že i „progressivní komunisté“ se vezou na chvostu dění, vytvářeného jinými?

Ten, kdo neprohraje jen svůj osud, ale i cizí osudy, si je vědom svého dluhu, je-li čestný chlap, protože přiznání je polehčující okolnost, ale neodčisťuje vinu. A v žádném případě není programem.

karel jezdinský

ještě jedno plénium

Je to pozoruhodné srovnání, už vzhledem ke krátkosti času. V lednu 1968 se sešlo plénium ÚV KSČ, které po počáteční nedůvěře, vzbudilo nejednu naději. O dva roky později, v lednu 1970 bylo do Španělského sálu Pražského hradu opět svoláno plénium, aby likvidovalo poslední zbytky zbývajících nadějí. Leden 1968 má svůj Antileden 1970. Ale mezi Lednem a Antilednem je rozpětí dvou dramatických roků. Naplňovala je československá reforma, brutálně udušená sovětskou agresí, spontánní jednota našeho lidu tváří v tvář okupaci, pokusy uhájit aspoň sebemenší dýchací prostor, ústupky vynucené, dobrovolné i zbytečné, heroické protesty, ale také slabost a neschopnost, a pak ovšem i kapitalistství a kapitalismus, kolaborace a zrada, graduální restaurace zkompromitovaného typu státního kapitalismu. S výjimkou 21. srpna neexistují přesné hranice, kdy jeden stav počal a kdy druhý popínl. Byl veden nerovný zápas mezi slušností a násilnictvím a není žádného důvodu se domnívat, že byl už jednoznačně ukončen. Ponechme propagandistům kolaborantské vládní filiálky v Praze, aby vyznačovali ta či ona

pléna za mezníky. A pomeňme smutnou skutečnost, že o osudu 14 miliónů Čechů a Slováků rozhoduje 180 osob s legitimací jedné politické strany, na jejichž výběr však nemají nakonec vliv ani řádoví členové strany a z nichž mnozí i na tomto fóru hrají úlohu jen statistiků. Pléna mají v zásadě jen onen význam, že kodifikují vždy dočasný stav mocenského boje ve vládnoucí špičce, že jsou odrazem skutečnosti jim předcházejících, které bývají před veřejností často pečlivě utajovány. Poslední plénium bylo předem ohlášováno jako plénium výlučně ekonomické. Ukázaly se však správné předpovědi, že půjde opět o vyřizování účtů, čemuž se nyní říká kádrové změny. Pro veřejnost byl nejpozoruhodnější odchod ing. Oldřicha Černíka z funkce jak člena předsednictva, tak předsedy vlády. Není to důvod k příliš velkému smutku. Černík nesporně patřil k oné populární polednové čtyřce, byl obětí sovětského únosu, pokusil se ještě v několika posrpnových měsících zachovat si tvář, avšak po Husákově nástupu k moci, sehrál nedůstojnou úlohu poniženého oslavovatele všeho, co sám předtím popíral. Bez skrupulí opustil své nejbližší politické dru-

hy a jejich odchodu dokonce tleskal. Mnoho si tím nekoupil – sympatie veřejnosti ztratil a staronoví soudruzi, když se už ocitli pevně v křesle, ho odhodili ve chvíli, kdy ho už nepotřebovali. Tedy téměř klasická ilustrace známé věty – Moučení vykonal svou úlohu, moučení může jít. Na Černíkovu místo přišel Lubomír Štrougal, který byl až dosud odpovědný za stranu v Čechách a na Moravě a byl – zřejmě ne zcela právem – považován za Husákova hlavního zástupce. Nečinil bych příliš mnoho spekulací na téma, zda tento přesun znamená posílení či oslabení Štrougalovy pozice. Vztahy mezi vládnoucími muži mají často psychologický podtext a často se mění. Význam dosavadní Štrougalovy funkce býval přeceňován (neexistuje přece česká komunistická strana) a v sovětském typu politického režimu je místo premiéra klíčové, druhé co do významu po šéfovi partaje. Štrougal je typický aparátčik krajně dogmatického typu a jeho kariéra má dosud jediný škrálopek – podpis na dopise, který v srpnu 1968 celkem objektivně informoval presidenta Svobodu o situaci v okupované Praze. Štrougalovu pozici v ÚV nyní zaujímá Josef Kempný, před rokem ještě téměř neznámý úředník politického aparátu, který svou kariéru započal v Ostravě. Je mu 49 let, nepostrádá určitou inteligenci, stejně jako schopnost učinit vše, co se na něm požaduje. Je to politik praxe, který si nedělá příliš starostí s ideologickými poučkami a tedy pravděpodobně typ muže, kterého Moskva potřebuje pro svou kolaborantskou garnituru v Praze. Lze věřit tomu, že bude oddaný Husá-

kovi, ale je jisté, že jen po tu dobu, v níž si dr. Husák udrží svůj vliv. Husákův snad skutečně upřímný stoupenec, Stefan Šádovský, musel mezitím odejít z předsednictva i z funkce šéfa slovenské odbočky strany. V jistém smyslu platí o něm totéž co o Černíkovi. Další „kádrovou změnou“ je odchod Karla Poláčka, a to nejen z předsednictva, ale i z funkce předsedy ROH. Také on je obětí vlastní touhy po kariéře. Nejdříve byl tvrdým stoupencem Novotného, pak flirtoval s reformním hnutím a nakonec se zase připojil k restaurátorům starého kursu.

Na uvolněná místa v předsednictvu přišli tedy jiní tři muži. Antonína Kapka není třeba představovat, byl a je typický „ultra“, věrný služebník Novotného a zastánce nejtvrdšího možného kursu. Josef Korčák se zatím vyznamenal dost primitivními útoky na intelektuály a Jozef Lenárt, který se rovněž teď dostal do funkce šéfa slovenské strany, je dostatečně znám nedostatky dynamismu a dostatkem servilnosti. Jinak je to také muž Novotného éry.

Tři kandidáti předsednictva: Dalibor Hanes, jehož bychom zatím neměli posuzovat nespravedlivě, ač se o jeho konzervatismu nepochybuje, Václav Hula, hospodářský úředník sotva průměrných znalostí a Alois Indra, nevydařený kandidát na šéfa „dělnicko-rolnické“ vlády z noci agrese, který se už mezitím plně zotavil z moskevského kolapsu. A ještě dodáme, že za člena sekretariátu byl jmenován restaurátor dogmatismu v Rudém právu Miroslav Moc, že stalinista Piller dostal dekret řídit odbory a že plénium ÚV

opustilo 15 lidí, kteří měli slušnější pověst, mezi nimi i Alexander Dubček.

Vzhledem k těmto skutečnostem je otázka, zda poslední plénium znamená oslabení či posílení Husákovy pozice, jenom akademická. Záleží na tom, jaké názory dnes má a jaké cíle sleduje dr. Husák. Složení ÚV však jednoznačně dokazuje, že je obklopen z převážné většiny lidmi Antonína Novotného, zásadními odpůrci lednové reformy, přesvědčenými škůdci socialismu, skutečnými kontrarevolucionáři. I kdyby se to Husákově nemělo líbit, může proti tomu sotva co činit, neboť nové složení ÚV bylo nepochybně konsultováno s Kremlem. Ze tzv. tajná volba byla jen fraškou, dokazuje mj. i to, že nové složení bylo poměrně přesně předem známo a že jej např. agentura TANJUG (jugoslávská) uveřejnila dva dny před „volbou“.

Názor československé veřejnosti je, že se po tomto plénu naše země dostává daleko zpět do novotnovských dob, do situace značně horší, než byla např. před osmi lety. Zda regresivní vývoj půjde ještě dál – to je otázka. Na kterou rovněž nelze jednoznačně odpovědět. Husák tvrdí, že nikoli, ale šlvanice v propagandistických prostředcích, inflace úvodníků, sloganů a hysterických výkřiků a la 1951, odhalování různých skupin, trojčlenů s bdělostí, persekuce celé řady pokrokových činitelů, v lednu pak zatčení Jiřího Lederera a Jiřího Kantůrka, jakož i plánovaná masová čistka ve straně, nás nutí, abychom se nestali obětí umírněného optimismu za každou cenu. A jsme-li pesimističtí příliš, tím lépe.

karel nešvera

ozdravovna, kde se rozdělil svět

Do Jalty jsem přijel, abych si odpočinul po únavné prohlídce chrámu, zasvěcených Vasilum Petrum, Alexandrum, Cyrilum a Ilijim, pevností ruských carů a ilegálních tiskáren revoluce, památníku, soch, domů klasiků, přeměněných dnes na muzea, galerii, pamětních desek a kamenných, sádrových či bronzových monumentů, připomínajících bitvy nejruznějších válek, míst, kde se konaly tajné schůzky, budovy, kde chodil Lenin do školy, kde kdysi jednou mluvil, přenocoval, napsal nějaký článek. Rusové milují historii a sovětské zřízení v nich tuto náklonnost záměrně pěstuje už ve školních lavicích. U každé pamětihodnosti je parkoviště pro závodní autobusy a před vchodem čekají ochotní vyškolení průvodci, kteří nacházejí vděčné a pozorné posluchače. Hloučky turistů naslouchají výkladu, přednášeného patetickou ruštinou a stále znovu a znovu se dojmají vědomím, že po staletích naplněných neklidem, nevolnictvím, bídou a útlakem nastal zážrak zrození revoluce. Někteří s tužkou v ruce si zapisují letopočty anebo zvláště pěkně formulované fráze z průvodcova výkladu. Vždy jsem měl tyto horlivce v podezření, že to jsou dopisovatelé závodních novin, kteří budou muset po návratu napsat hezký článek o podnikovém výletě.

V Jaltě nejsou památky na carský útlak ani na revoluci. Udržují tam jenom s pietou dům Antona Pavloviče Čechova, který zde několik let žil, psal a léčil si nemocné plíce. Jalta má nejstálejší a nejkrásnější počasí na celém Černomoři, je zasazena do krásné subtropické přírody a vede k ní jedna z nejlepších silnic v celém Sovětském svazu. Je dobře značená, má hladký povrch, vede romantickou krajinou a turista ji odpustí okázalou honosnost soch, slavobran a propagandistických nápisů, které ji lemuji.

Na Krymu si za carského Ruska stavěla vily šlechta. Víc než vily jsou to honosné paláce, ze kterých se po revoluci staly ozdravovny pro plicně choré a letní sídla prominentů. Námořník na lodi, nikoli patetickou ruštinou průvodců, ale spíše potichu, aby to nebylo moc slyšet, ukazuje, která z přepychových vil na pobřeží patřila Nikitovi Chruščovovi. Dům není dobře vidět. Ze zadu je obehnan rozlehlou zahradou a také pohled od moře kryjí stromy. Stojí na skále, kterou spojuje můstek s vysokou věží, jejíž účel mi byl neznámý. Ochotný námořník mi vysvětlil, že je to výtah, který usetří obyvatelům cestu po schodech od pláže nahoru do domu. Soukromá pláž byla toho dne zcela prázdná a dům se zdál neobydlen. Také ostatní pobřeží zůstalo zcela neobsazené, jen u ohrazených břehů u plicních sanatorií odpočívalo několik pacientů na skládacích lehátkách.

Na Jaltě jsem začal postrádat historii. My, Češi, máme dobrou paměť, a i když mi všichni tvrdili, že zde žádné historické památky nejsou, trval jsem na svém; chtěl jsem vidět zámek Livadii, kde se začátkem února 1945 sešli představitelé vítězných spojeneckých mocností na konferenci, která byla poslední v době války. Zde se přece tehdy naposledy sešli Roosevelt, Churchill a Stalin. Na příští konferenci v Postupimi, která byla krátce po válce, ten nejkřehčí z nich, F. D. Roosevelt, již nežil, Churchillova strana prohrála v Anglii volby a za konfe-

renčním stolem jej vystřídal laborista Attlee, jenom Stalin vydržel z tehdejší trojice.

Nikdo z rekreantů, ani servírka v restauraci, kde sice byly křišťálové lustry, ale která jinak připomínala závodní jídelnu, o Livadii nic nevěděl. Teprve na správě rekreačních středisek mi dali adresu jedné ozdravovny pro pracující. Když jsem trval na tom, že mě zajímá historická budova a ne závodní rekreace, ujistili mě, že je to ono.

Hrkavý autobus stoupal strmou silnicí. Tady má Jalta podobu venkovsky vyhlížejícího provinčního městečka a nikoli cestovními kancelářemi vyhlášené perly Černomoří. Jsou to ulice všedního dne a není z nich ani vidět na modrý záliv. Lidé jdou z práce, před obchodem stojí ženy frontu, dědové se vyhřívají na sluníčku a děti si hrají na dvorech nízkých domů. Zde žijí lidé doma a nic jim není do ohromného lidského mraveniště, které se tísní na pláži, obsadilo všechny stoly v restauracích a vyjedlo všechnu zmrzlinu.

Ale v místech, kde přestává souvislá řada domů a kde silnice stoupá podle zelených živých plotů sanatorií, má už Jalta zase lázeňský ráz. Sem nepřijedou prázdninovi hosté, kteří dostali v tovarně poukaz, ale nemocní lidé.

Konečná stanice je na náměstíčku s kioskem a automaty na limonádu. Úzká ulice vede dál, ale tou už je nutné dojít pěšky až k nenápadnému mířovému vchodu do parku, který – i když je teď zanedbán – vyhlíží velkopanský. Ještě je znát, že tyto ploty kdysi přistíhal zahradník a že cestičky byly kdysi vysypány pískem. Teď už jej odplavil déšť. Vrata jsou otevřena. Cesta vede kolem tenisového kurtu. Jeho povrch je zčernalý a po bílých čarách už také nejsou stopy. Nezdá se, že by tu v letošní sezóně někdo hrál.

Od tenisového dvorce je už vidět prostorná žlutá vila. Hlavní vchod je zamáčen a do domu se vstupuje vedlejším schodištěm pro služebnictvo. V této části domu jsou chodby úzké a tmavé. Zdobí je obrázky kosmonautů, plakáty k 1. máji a výstřižky z novin.

Po cestičce se občas mihne postava v tmavomodré teplákové soupravě s bílou obrubou na límcečku. Mladíka s mokřými plavkami v ruce jsem se zeptal, zda

toto je skutečně Livadia. Přivědčil, ale o nějaké konferenci z roku 1945 nevěděl. Byl tím velice překvapen a začal se zajímat. Rusové mají opravdu náklonnost k historii. Přiznal, že o Jaltěské konferenci slyšel poprvé. Uvědomil jsem si, jak asi vyzněla naivně moje otázka, když jsem se ho prve ptal, zda jsou na konferenci uvnitř budovy nějaké památky.

Stál jsem před žulovým domem v jistém pohnutí. Dole pode mnou se rozprostírala klidná, modrá, teď v podvečer trochu šednoucí hladina zálivu, nedaleko břehu plul parník. Byl plný lidí, kteří se vraceli z pláže za Jaltou, kde je menší nával než na městském koupališti. V dále stoupal k nebi kour dvou těžkých nákladních parníků.

Představoval jsem si v duchu tři staré pány, kteří se zde sešli. Tehdy to byli skuteční zástupci svých národů. Za každým z nich stála veliká a vítězí vojenská síla a souhlasné sympatie jejich národů. Milióny lidí, unavených a rozbolavělých válkou. Rozbitý a vykrvácený svět. Sešli se tu, podali si ruce a začali hovořit o tom, jak bude vypadat svět, až padne poslední výstřel.

Jistě všichni věděli, že milióny lidí, které zde zastupují, chtějí, aby napříště byl na celém světě veliký mír, aby domovy zůstaly bezpečné a svět se stal lepší a spravedlivější. Aby se jejich děti už nemusely učit slovům jako nálet, bombardování, blokáda, okupace. Aby slovo násili bylo škrtnuto ze slovníku politiků. A už

Tady s konečnou platností padl původní návrh na mírové uspořádání Evropy, že zájmové sféry mocností budou mít hranici od východu k západu a že se svět nebude dělit na Sever a Jih, ale Východ a Západ.

Byl to sovětský návrh, který se tehdy prosadil a zbývající spojení jej přijali. Snad se nechali ovlivnit sovětskou diplomatickou aktivitou, snad tehdy sami věřili tomu, v co doufaly milióny v zákopech a vybombardovaných městech, že svět bude po válce sám od sebe lepší, snad respektovali skutečnost, že sovětský lid přinesl v boji nejvyšší oběť, snad sehrała svou roli i skutečnost, že ke konferenci došlo v překrásném prostředí Krymu. Kolik těch snad vůbec je?

Zcela jistě se tady mluvilo rozdílnými jazyky. Už tehdy jeden z partnerů nechápal slovo přátelství jako dobrovolný vztah svobodného národa k druhému svobodnému národu, ale jako podmanění si slabšího silným. Jestli tu jedni mluvili o osvobození národů a mysleli tím, že národy dostanou právo volby, aby samy rozhodly o svém zřízení, pořádku a politice, rozuměl tomu jeden z partnerů jako vnučení své vůle těmto národům. Jestliže jedni mluvili o zajištění bezpečnosti a rozuměli tím řešení svých sporů mírovým jednáním, chápal to třetí jako právo rozestavět svá vojska do jiných zemí a obehnat své hranice železnou hradbou armád.

Tady se v únoru 1945 – aniž to kdo tušil – vlastně rozhodlo, že sovětský voják stane po třídvaceti letech v lesích Šumavy a obsadí Krušné hory.

Viděl jsem v duchu před sebou tři staré pány, kteří si vyšli na podvečerní procházku, aby se nadýchovali svěžího vzduchu od moře. Na šednoucí hladině tehdy asi kotvily křižníky, ale zde nahoře byl jistě stejný klid, stejná pohoda a příjemný podvečer jako ten to. Možná, že právě tady, v besídce pod košatými stromy, si Churchill s Rooseveltem řekli, že tomu neústupnému Stalinovi povolí, aby už od něho konečně měli pokoj. Vždyť i sovětské lidi chtěli toléž, co milióny ostatních v zákopech, vybombardovaných městech, ve fabrikách na munici a vojenských lazaretech. Nemohli tenkrát nevěřit, že ten starý lisák by mohl nemyslet na svůj vlastní národ. Že se vůbec po této velké válce najde někde na světě vláda, která by to mohla udělat.

Nahoře v jídelně zasedali ke stolům první strážníci. Přicházeli opaleni, veselí a bezstarostní. Hlučeli a směli se, budovou se rozléhala znělka Moskvy. Za chvíli začne rozhlas vysílat zprávy.

Tak tohle je Livadia.

Co zbylo z tehdejších nadějí? Byly tehdy vůbec nějaké naděje? Jak je to všechno najednou strašně dávno. A tady dvojnásob.

Kdyby se to tenkrát vzalo pořádně do rukou, kdyby se uskutecnila vůle milionů Američanů, Britů, Francouzů, Poláků, Čechů a Slováků, Srbů, Slovinců a také Rusů, kdyby byl v pětačtyřicátém nastal skutečně veliký mír a uskutecnily se naděje milionů, kde jsme teď mohli být?

Proč muži v tmavomodrých teplácích, užívajícímu jistě zasloužené dovolené po celoroční práci, nikdo nic neřekl o této konferenci? Nebylo to právě proto, že by současně musel mluvit o nadějích, které tehdy lidé k tomuto místu upínali? Musel jsem myslet na to, proč místo, které sehrało historickou roli v dějinách světa, je tak zpustlé a zapomenuté v zemi, kde tolik milují historii a potrpí si na oslavy a památníky. Proč není na domě, který sehrał významnou roli i v mezinárodní politice SSSR, třeba jen docela prostá tabulka s nápisem: Tady se v roce 1945 rozdělil svět na Východ a Západ.

prostor pro něco nového

Před několika týdny se v anglickém listu konzervativního zaměření, Daily Telegraph, mezi ostatními dopisy čtenářů, objevil i dopis, jehož autorem je člen university ve skotském městě Glasgow. Ljuho Siré, zřejmě jugoslávského původu. Ve svém dopise nabádá Siré všechny ty, kdo po srpnu 1968 opustili východní Evropu (předpokládám tedy, že má na mysli především posrpnové exulanty) a ty, kdo se zúčastnili, plně angažovali či podíleli na vytváření pražského jara 1968 a celého obrodného procesu a tím pádem mohou být považováni za tvůrce československého modelu socialismu s lidskou tvář, aby:

po více než 18měsíční přestávce, olálení, vyčkávaní a zahálce si konečně sedli kolem kulatého stolu a jali se formulovat základní myšlenky, cíle a perspektivy skutečné demokratického socialismu, eventálně socialistické demokracie, či jak to chcete nazvat, prostě socialismu s lidskou tvář. Západoevropskému příznivci tohoto relativně nově pojatého společenského systému se totiž může – a právem – zdát, že socialismus s lidskou tvář, který byl ostatně již dávno formulován a propagován, například jugoslávským prezidentem Titem, je myšlenka poněkud mlhavá, chmurná. Alespoň to si o ní myslí její odpůrci.

Základy této myšlenky, která by v budoucnu mohla vytvořit základ nově, moderní socialistické filosofie, jsou však, poměrně velkou měrou, zakotveny v Akčním programu KSČ z roku 1968. Vzhledem k tomu, že v důsledku vývoje událostí v Československu, akční program sám upadá do zapomnění a bude pravděpodobně v brzké době revokován či revidován, je nezbytné nutné jeho nejdůležitější myšlenky rehabilitovat a také je rozšířit. Na jejich základě je pak možné formulovat, vypracovat sociálně filosofický systém, na který čeká celý moderně myslící svět.

Docházíme-li k závěru, že sovětský komunismus je nejen zdiskreditovaný, ale i neustále zrychlujícím se technickým a vědeckým pokrokem, jímž se denně mění náš život, překonaný – pak si musíme zároveň uvědomit, že zde byl udělán dostatečně veliký prostor pro něco nového – něco, čemu musíme pomoci k životu. Čas nemá slítování, lidský život je relativně krátký, proto je na těch, kteří jsou toho schopni, aby se co nejdříve pustili do díla. Jsou tím povinni nejen sobě, svému národu, ale i celému lidstvu.

SLÁVKA HNEVŠINSKÁ

ukrajinci nezahálí

Ukrajinská svobodná universita (UFU) trvá prakticky už padesát let. Po dlouhých letech působení v Praze přestěhovala se tato škola do Mnichova, kde vyvíjí maximální činnost.

Jednou z posledních akcí UFU bylo uspořádání přednáškového večera ve Stuttgartě, na kterém promluví mimo jiných i prof. dr. H. Blenke, prof. dr. A. v. Koulchytiskij a český vědec prof. dr. Josef Kratochvíl. Večer byl věnován etnologii a etnopsychologii, po přednášce – hovořilo se také velice o české kultuře a o smutných dnech srpnového přepadení – debatovali ukrajinští i němečtí studenti s přítomnými profesory.

(f)

obrys odvrácené tváře (místo životopisu)

Rok narození 1925. To znamená: z první republiky vědomě prožita jen její agónie a první emigrace z Podkarpatské Rusi v roce 1938. Dospívání pod Moravcem a Heidrichem. „Totaleinsatz“ ve slévárnách, kde se za deset Zorek dělaly dvaděnky navíc. Na jeřábu četba Saldy, Kropotkina, Bakunina a samozřejmě Marxe a Nietzscheho. Doma Tolstoj, pláč nad Dostojevským, nevyslovitelná hrůza z Gorkého „Života a Klíma Samgina“. Komunistické blouznění s kamarády z Libně a Vysočan. První sexuální zkušenosti. Studentské kvarteto v purkrabství na Pražském hrádě: Haydn, Mozart, Beethoven. Citová výchova: Dvořák a Suk. První uvedení do poslechu Bacha. Nadšení pro Janáčka, jenž je mu dnes cizí. Nezapomenutelný Talich. Květnová revoluce, jejíž smysl nechápal. Se studentskými gardami v Malostranských palácích. Svědek: upalování Němců na lucernách před Stavovským divadlem, ubíjení žen. Zrod zásadního nonkonformismu. Univerzitní léta 1945 a dále. Po třetím semestru přechod z bohemistiky na germanistiku, to v době, kdy se v Praze nesměl hrát Mozart, komunisti si pletli třídní boj, ti ostatní demokracii s odsunem Němců, a před ČV KSC stály fronty maloměstských dožadujících se vstupu do strany. Instinktivní nedůvěra k Národní frontě budovatelů mostů a majáků, ponutých svazáků, cynických zlatokopů, sovětských agentů, gestapáckých fizlů, nicotných básníků a lavírujících politiků. Pyšná distance od všech politických stran a příslušných organizací. Četba F. Kafky. Lež světa. V únorových dnech ve studentské demonstraci z Karlova náměstí na Hrad s posledními soudními přáteli, poplivan „českými matkami“, si uvědomuje, že národ český z velké většiny uzrál pro totalitarismus a touží po něm. Doktorát filosofie urychleně před prověrkami. Disertace: Franz Werfel, který mu pomohl překonat oslnění avantgardou. Marný stesk po klidné vědecké práci. Svědek: (logické) duchovní zradu a mravního krachu českých vysokoškolských profesorů, osazenstva Nejedlého Akademie věd. Ně, které výjimky si už tenkrát vryjí do paměti: Růžena Vacková, Václav Černý. Emigrace nejlepších přátel. Osamění a existenciální dno. Před „osvícením“ do pracovního tábora (na 2 a půl roku) objevení Kristova kříže, tajemného smyslu nejen vlastního, ale všeho lidského utrpení. Konverze ateisty v roce 1950. Vstup do katolické církve oznáměný písemně příslušnému Národnímu výboru. Manželství. První zkušenost s neznámou a nedoceněnou duchovní funkcí ženy v totalitarismu. Církev otvírá oči: což znamená také mučivé patření na infernální blbství (jímž se zalykal už Bloy, Péguy, Bernanos) a na mikroskopickou špínu, která hubí básníky. Leč i geniální Stalin mu platí jako nepřímý důkaz existence Boží. Propasti nechtě vydvíhají svědectví o vyšších. Noví přátelé v lágru, česká slechta, studentští rebelanti, básníci a především nezapomenutelní kněží, nezapomenutelné milosti. Po léta bez stálého zaměstnání a ovšem bez bytu. Zato: na okraji systému, mimo jakékoliv instituce, mimo jakékoliv schůze a podpisové akce, mimo jakoukoli možnost „politické“ kariéry — jako „trpělivý“ intelektuál. Soustavně pozorován StB. Dvacet let bez četby Rudého práva (tř komunistické university), bez nedělních Živých slov. Objevení Valdiho. Studium Platóna (zabájené už před lágrem), Aristotela (v uplavitcově karanténě v lágru), později pak Tomáše Akvinského a moderních filozofů typu Gabriela Marcela, Maritaina, Guardiniho, obdiv pro Th. Haeckera, Urs v. Balthasara, Karl Rahnera. Škola poezie G. M. Hopkinsa. Hledání kořenů současné krize, studium německé romantiky. Úzké přátelství s těmi, co po letech vyšli z kriminálu duchovně nezlomeni. Bolestivé chronické nemoci. Četba pašovaných knih, zejména teologických. Překladatelská činnost: Grimmelshausen, Jean Paul, H. Hesse, Fr. Hölderlin, T. S. Eliot, Fr. Kafka, H. Broch, G. M. Hopkins aj. Vlastní práce, až na málo výjimky, do šuplíku. Členství v jediné instituci: Svaz československých spisovatelů (překladatelská sekce) — ne kvůli „politice“, ale kvůli nemocenskému pojištění a skrovným podporám. Účastník posledního Sjezdu spisovatelů, svědek tragické frašky vrcholící utkáním Goldstücker-Solženicin. Pojem tragické frašky jako dějinné kategorie epochy totalitarismu použit i v monografii o Johannu Nepomukovi Nestroyovi, která mohla nastěžit vyjít v roce 1968 těsně před příchodem okupantů. V témže roce vyšla kupodivu i kniha Kapiláry, která analyzuje „situaci“ z perspektivy tance smrti. V roce 1968 i první pokus o politické angažmá, ale pod tíhou politické skepse, která poněkud odpuzuje a děsí nadšence. V srpnu 1968 permanentní stav vnitřní emigrace proměněn v emigraci vnější. Nyní se snaží mnohé, co je českým studentům jasné, vysvětlit u amerických studentů. Československé jaro velmi brzo začal chápat jako další stupeň epifanie kříže. Jeho hlavní smysl se mu nezdá politický (kde byla jaká politika?), nýbrž „náboženský“, jak by patrně řekl i národem a vlastními žáky nepochopený Masaryk. Národ se ocitl „na dně“ („jaro“ byla poslední fáze sestupu) a má nyní jedinečnou možnost objevit a ocenit hodnoty, které každá jiná a „lepší“ situace zastírá. (Dostojevský a Gorkij vypracovali paradigma této situace, která platila pro Rusko už dávno před Leninem a začíná platit i pro střední Evropu.) V tom smyslu má Československo dnes d u c h o v n í šanci, kterou mu Západ může závidět. Neobjeví-li však tyto hodnoty, stane se amorfní součástí neevropského civilizacího komplexu, maloměstská touha po Východě bude vrehovatě naplněna. Kupodivu i ve dvacátém století se stále ještě obnovují starozákonní situace, kdy se celé národy „jedné noci“ ocitají na pokraji zániku a přežívají jen proto, že už dávno předtím brstka spravedlivých, vedena podivuhodnou milostí nastavila nit jejich dějinného času. Tutéž alternativu mezi lidstvem a odlštěním museli přece (se souhlasem většiny lhostejného národa) řešit desítky nejšťastnějších lidí v mučírnicích; nyní je na ostatních (co tvoří národ), aby následovali jejich příkladu. Život se ostatně za všech okolností nechová jen následováním, jež je cestou kříže. Národ si musí uvědomit, že ne abstraktní pravda vítězí, nýbrž ti, co jsouce žitou pravdou, vítězí paradoxní smrtí na kříži.

K těm jediným ho poutá tam ve vlasti srdce. Oni uchovávali nejen smysl českých, ale i světových dějin. Oni tvoří esenci českého a slovenského národa, oni jediní by měli právo mluvit a oni jediní by měli být slyšeni. Ale oni hovoří s Kristem a jen on jim zatím v Cechách naslouchá. — Na emigraci obecně má tento názor: je to jedna z historických variant pouťnickství, viditelná pčťe „vyhnání“, v tom smyslu svědectví o Bohu a dějinách, o Kristu v dějinách. Křesťanství bylo osytné odjakživa v božské spojení s tímto duchem putování, ba lze říci, že bez této pouťnické emigrace by nebylo evropské křesťanské kultury. Nepodlébáme však iluzím, s křesťanskou kulturou jsme se již rozloučili. Zbývají už jen pouťníci, kteří holým faktem své existence vydávají svědectví o její slávě a nepomíjející možnosti.

Dovětek: Je snad správné, když odvrácená tvář člověka nakonec splývá s konturami všeho lidství, či, jak by řekl teolog: s jeho mystickým tělem.

Lio Preisner

rio preisner

*

popisy z dějin

(závěrečné verše
z nepublikované básně)

*

I když nesouhlasíš
s ponižením vlastního národa,
musíš souhlasit se strašnou příčinností
křížovkáře, který udal svou ženu,
jinak by i duchovní růže
onoho illud tempus
ztratila tmavý obrys.
I když nesouhlasíš
s ponižením svého národa,
musíš uznat právo Langobardů
na dějinnou spravedlnost.
Zákon dějin zní:
smrt se vykupuje smrtí
dokonalého,
což předznamenává,
soudruhu poručku,
i ta převrácená socha
v poli u Karlových Varů
a školský inkoust
vchrstnutý do kamenné tváře
zamilovaného Jána.
Vždyť vedle pustošitele hrobů
se najde i hodnotář,
který čerpá osvícenost
při pitvě umučeného jáhna.
A zdravých venkovských chlapců
po boku šílených psů
se sejde i dnes ještě dost;
což zvěstují navzdory
vrásčitému mateřským rukám,
navzdory tajemné vině,
která se pryskyřičně roní
z opakovaných omluv žen
nad zkaženým vánočním jídlem.
Ach, proč se v lůně
utváří ten odradek
všeho utváření,
který nakonec odmítne
i naše zmrtyvýchvstání?
I když nesouhlasíš, nezbývá
než abys své zoufalství,
tu pachuč pouště a shnilé many,
obrátil naruby po vzoru šašků,
kteří se strojí s k o r o královsky
v pokoře provázení a stínu.
(I šašek a clown skrývají
v malovaném úsměvu
urozenost děvečky boží,
a od ní se učí, kdy co říci
a kdy se odmlčet v spanilých ranách.)

Vítězství zůstane králům
a zánik národa Bohu,
který i z našich hříchů
lisuje opojný smysl
ve sklepeních příštího věku.
I když nesouhlasíš,
musí to dětské poznání,
že smrt byla už přemožena,
že hordy němých vítězů
dávno před prашným příchodem
kdosi proměnil ve zlatý oblak
a Tatary přičtl k otcům, dědům a vnukům
našich společných nájezdných rodů,
musí ten rozpuk poznání
uzrát v naději, —
i když na hlídkách času
stojí jen ti, co svá vidění
nemohou sdělit těm, co civí
do prázdných očí
té krásné sochy beznaděje.
Jaké štěstí však vědět,
že už i zákon boží (ne láska)
je pokrm a voda živá
a všechna přítomnost
se plní plodnou opuštěností.

Každý oráč se dočká
předžňové smrti,
nejen proto, že z radlic se blýská
na časy těch, co vidí na konec brázd,
a těch, co na polní cestě
mezi vzrostlými klasy
nevěří na havraní pokřik,
nýbrž pro to tajemné čekání
kmoťříčky, která přichází
na národy i sirotky
v přítomné chvíli (ne včera, ne zítra)
a učí je svobodě a pravému stesku.

*

Za zdi ráje čekal vyhnanec
tisíciletý úžas,
který nakonec v hravé proměně
po prvním dějství divadla světa
splýnul se stínem psance
skrytého v jemném podkroví,
mstitele s oštěpem broušeným
o hladkou hranu jitra.
Ale nic na meči neměnilo,
že ti druzí se zatím pilně shýbali
za léčivým zlatem žaludů
za modrým peřím kolibříka
a tajemnou mátou.
Až pak hroty zimy
vydraždily v zbloudilých touhu
po měkkých bocích krav
a slastných stájích.
V pravou chvíli synové
zakleli svobodu
do medvědí kůže,
aby jim otec nezbloudil
v širošíře honbě
a matka v údolí Brahmaputry
nezašla v křečích
vidin a snů.
Jen bělounké řadro té,
co pak předběhla čas
do plyšové lóže v Moulin Rouge
až pod hříšně syčící plynové lampy,
svůdně křivilo věčný mír.
Nevěru však na neshledanou
topili v zelených tůních
(i když zmítání trupu
bylo už vykoupeno láskou)
ani ne tak pro zrádné navštívení
v hebce zvrásněném lůně,
jako spíš pro věrnost boží,
na níž se odvíjí dějinný čas
a vznikají státy.
Až únos Heleny,
té žluté larvy
obrostlé všemožným mužstvem,
vyhloubil základ nekonečné poesie
a příkop pro těla reků.
I polní míru
a stržené hradby citadel
— všechna ta místa
pro vzkříšení mrtvých —
odkojily mateřské prsy.

Tak se z nářku těch,
co to vše předvídali
vlastně jen pro nevyslyšení,
nutně (jako uvádá nedokonalost růže)
obnažil pestík mravnosti,
nahé a březi.
Teď tu stojí zpřima
a jako chudá žena
opovrhne podpisem Rousseaua
na knížecích smlouvách,
opuštěna však hyne.
Všechn zánik vycházející
z prázdných Archimedových rukou
odvrací přítomným zneprítomněním
po boku maličko ještě
otálajícího Syna.

otakar štorch

myšlenky...

Přechází starobylé náměstí. Dvě kašny a hrboilatá dlažba. ... nic se nezměnilo. vůbec nic. ta doba, bylo to včera nebo před sto lety, co tady kejklři drezuroval ty dva tuleně...

Ruce má hluboko zabořené do kapes zimníku. ... Ten sis ještě před rokem vybírávě kupoval, směšně...

Přechází špinavou uličkou. Ve výkladních skříních květinářství zalová rusovlasá dívka macešky. Povšimne si také věnců, jakoby z vosku ulitých. ... tvoje kůže jakbysmet, věci, které tě zastavovaly na celou věčnost, necháš takřka bez povšimnutí, až přijdou pro tebe, dostanou lístek jedte zpět, dojdou sám, já sám...

Namáhavě se dere do kopce.

... kolikrát jsi tudy prošel, stotisíckrát a lehce bez toho kousání, bez toho věčně hladového netvora v zbylých břicha, jež ti po těch doktorských kumstech zbyly...

Je konečně nahoře. Zbytek cesty k bílé budově vede už jenom rovinkou, vilkami, zahalenými ny-

ni v jeho čas a parkem, jehož leckterý strom-kmet nese zhojené rány po jeho dětském nožíku. Ny- ni má pod sebou už celé město. ... Kdybych tě mohl podrýt neoslabenou rukou, tak tě mám do slova na dlaní, moje město, moje...

Holčička před ním, celá zapletená do lehké pestrobarevné vlny, utíká za červeno-žlutým míčem.

Ale netvor, vstříky jen částečně držený na uzdě, je totální přítomnost. Zene ho pryč od času, kterému se dokázal beze zbytku klánět — od jihu a poletujícího zlatého stříbra, od všeho, co v ten čas dýchá. ... bez kněze se člověk obejde celý život i v hodině poslední ho nemusí mil, také bez Boha to jde, nějaký čas, ale v hodině poslední nevěřím v upřímnost těch, kteří ho nepotřebují, při nejlepším to je vrchol pýchy rovnající se křeči, která nedovolí vyslovit to, co by sis přál...

A jeho oči zůstávají laskavé, i když jeho krčda se stala přes noc troulafou veteši, co troulafou, trestuhodnou a kutna příživnic-

zlatice milůčká

sedem hriechov a odpustení

Náhlím sa. Svet okolo mňa sa scvrkol na anonymný, kráčajúci zástup ľudí. Náhlia sa, iste majú určitý cieľ. Prečo inak by šli a šli, bez slova, bez jediného ľudského slova.

Hahahahah... akoby som sa nesmiala, keď som sa priplietla do cesty zástupu mŕtvych. Akoby som sa nesmiala, keď i ja k nim patrím. V okamihu uvedomenia si tejto prísernej absurdity smiech počína slabnúť. Prestávam sa dusiť. Vzťahujem ruku a chytám najbližšieho suseda za rameno. Ale ach. aká hrôza...; ten človek kráča ďalej a v mojej ruke zostalo celé jeho rameno. S výkrikom ho púšťam a padám za ním na zem. V kolenách, ktorými sa posúvam dopredu, cítim prenikavú bolesť.

Zúfalo sa snažím rozpomínať, kam to vlastne idem. Myšlienky však uviazli kdesi na pol ceste a tam sa zauzili. Cítim, ako sa ten uzol rozširuje a tlačí, nemilosrdne tlačí. Dvíham pravú ruku. Opatrne ju vsúvam do stredu nemohúcnosti. No čím viac úsilia vyvíjam, tým je ten uzol väčší, naberá do šírky, zaplňa celý vesmír.

Nemôžem sa vzdaf. Mám predsa určitý cieľ. Musím sa preto za každú cenu zbaviť tejto prekážky, ktorá mi začína sľuk. Svetlo vstupuje do seba. Stráca sa. Zastávam. Mlčky prosím, aby vstúpilo do mňa. Aby mi neodmietlo svoj jas, bez ktorého zahyniev.

Uzol sa však rozrastá a ľadovým tykadlami mi otupuje vedomie. Bránim sa. Nezmyselne a osamne. Mlčiaci zástup sa teraz zmenil iba na chodidlá. Veľké, biele a studené. Kráčajú po mne, i cezo mňa. Ležim a dlaniami si chránim boľavú hlavu. Počítam ich. Napokon sa vzdávam. Nemajú konca.

Moja ruka sa inštinktívne vymrštila dohora. Zafala sa do chodidla, ktoré na okamih zmeravelo. Potom sa však vymrštilo a ako strašné závažie dopadlo na moju hrud. Zaciťila som otras, ťažký a alarmujúci. Nešťastná pravá ruka sa rýchlosťou blesku presunula na pora-

tvím, ktoré muselo byť vymýceno, jelikož prekážalo v ceste vpřed, kam vpřed, směšně, není vůbec lehké odcházet s vědomím, že ten mžik nepochopitelně někdy ještě zkrácený na vteřiny, je vše, je to výsměch rozumu, mít stejnou šanci jako ten netvor v tobě, směšně. Trochu zrychli krok. Hlodavec se probouzí z polospánku. Mechanicky se podívá na pápěsti.

...čas krmení, jen se ještě neprobuzej, jen to ne...

Rýnové slunce mu laská průsvitnou pleť. Potkává několik prudce ho míjejících postav. Jejich předsunuté pohledy mu připomínají plnokrevníky na dostihové dráze. V jejich aktovkách, jež jim sluší jako součást těla, tuší známé programy a manifesty.

...snad jsi mě měl spíše zavést někam mezi trpící bratře, abych konfrontoval všechno to „žijeme lépe a radostněji“ s těmi, co jsem potkal v posledním roce svého bilého putování, snad by to nesklizelo jako tvá slova tupý výsměch, i když benevolentně se tvářící, odpusť bratře...

Branka, poslušna lhotejnému stejnokroji a mechanismu, se otevřela jakoby ho vesele vítala do slavnostně ozdobeného sálu, který tak dobře znal. „Aha, pan... druhé poschodí a číslo tři. Potřebujete snad...?“

Než se přidružilo další slovo, pohltil vše zamítavým pohybem ruky, nahrazoval ono „já sám“. Na schodišti mu pomáhala bolest, rychle se zbavovala posledních zbytků uzdy.

...snad tě nenechají dlouho čekat...

V pokoji klesá na lůžko. Nepřítomný stařeček v rohu pokoje ho vůbec nevšímá. Připomíná sešlou larvku, přikrytou tenkou vrstvou sněhu.

...mimo matku nepřijmu nikoho...

Sestra ho svléká, nasazuje jehl.

...nepřijmu už nikoho, ani bratry, ani ženu, není čas, málo času, draží, odpusťte...

útržky
z kalendáře

Nerozumím harmonii, totálně. Intervaly mi nic neříkají, čistá nebo zvětšená kvarta je pro mne španělskou vesnicí. Stejně jako třeba dirové či molové stupnice. Černé puntíky na pětlinkovém papíře mě sice občas fascinují svou — někdy až výzvanou — rozmanitostí, leč to je také všechno. Přesto jsem se však dostal do análů úspěšných hudebních skladatelů, přesně řečeno do seznamů autorů tehdejší taneční hudby, provozované kdysi velice populárním pražským orchestrem.

Stal jsem se autorem ne proto, že bych — nedej pánbůh — udělal třeba jen malý pokus sestavit z oněch černých teček proud jakési melodie, ale pouze proto, že „orgán“ v roce 1950 vyžadoval před produkcí seznam hraných skladeb i se jmény autorů. Striktní zákaz „nápadkové hudby“ ze Západu tehdejší kapelnájsťi obcházeli prostě tím, že například oblíbenou melodii The New American Patrol nenapsal nikdo z imperialistických agentů, ale jakýsi muž z Podolí a dal jí navíc název „Píseň kovadliny“. Onomu razítkovači — orgánu to stačilo a jediný pohled do seznamu uváděných skladeb navíc ukázal, jak je na tom dotčený provozovatel orchestru kádrově a politicky. Tak jsem se tedy stal autorem: šlágru „Mlynářský učed“ a dodnes nevím, neměli mě pan Ellington za rošťáka, že jsem mu do puntíku „opapoval“ jeho skladbu Caravan.

Hovořím o tom všem pouze proto, že kapelníci doma budou muset pomalu — v boji o repertoár k produkci — zase hledat hudební antitalenty k podivuhodnému autorství. Unorově prohlášení Městských divadel pražských tomu totiž plně nasvědčuje. Umělecká rada divadla (co všechno se vlastně za tento termín může schovávat?) totiž hodnotila. Ostatně — hodnoti se dnes všude, dokonce i přechodnouce, zejména v kultuře, podle přání pana ministra Bružka je to velice žádoucí, tedy i módní, i když

yvonne jde do světa

Zpívat na hudebním festivalu, být v cizině, není pro Yvonne Přenosilovou (dnes už zde více známou, jako Silovou) nic neobvyklého. Má za sebou řadu zahraničních vystoupení, mezi jinými i na festivalu pěveckých es MIDEM v Cannes, v pařížské Olympii, absolvovala turné v Itálii i Belgii. Ovšem na Coupe d'Europe musicale 1970, který bude v Bernu od 24. do 28. února, jede přece jen s trochu zvláštními pocity a snad i malinkou trémou. Poprvé nebude totiž reprezentovat Československo, ale Německou spolkovou republiku, kde od invaze žije se svými rodiči. Byla vybrána spolu s Knut Kiese-wetterem a Benem Thomasem do trojčlenného teamu (tato soutěž je totiž soutěží teamovou), který změří své síly se zpěváky z dalších 11 evropských zemí. Není bez

zajímavostí, že rovněž s československým teamem ve složení Martě Kubišová, Helena Vondráčková a Karel Černoch. Po dlouhé době se tedy opět na jednom jevišti setkají hvězdy československé pop-muziky. „Sirena z Prahy“, jak je v Německu Yvonne nazývána, dostává tedy po roce, ve kterém natočila pro společnost Ariola desku se dvěma písněmi — Happy Days a Ein himbeerroter Lippenstift, příležitost prokázat své kvality. O svých vyhlídkách nehovoří příliš ráda. Jednak by nechtěla nic zakříknout a pak teprve v polovině února, tedy jen pár dnů před festivalem se měla možnost seznámit se svými soutěžními písničkáři a začít zkoušet. I když na festivalech podobného druhu nerozhoduje vždy jen umění interpretů, ale také zákulisní politika, budeme Yvonně držet palce, aby se vrátila se štítem. Ovšem mnozí Čechoslováci, kterých se jistě ze Švýcarska přijede dost podívat, budou na rozpacích, komu fandit více, zda Martě a Heleně, nebo Yvonně. V příštím čísle vám můžeme slíbit ne pouze výsledky, ale také autentické zážitky Yvonne Přenosilové z bernského festivalu. -sv-

ne zrovna úspěšné. Reakce obecnosti v Komorním divadle jsou prý protismyslné, jsou to prý dokonce reakce ve své podstatě provokaterské.

Pokud si snad teď myslíte, že šlo pouze o jednu, jedinou hru, jste na velkém omylu. Kontrarevoluční autoři pražského Komorního divadla jsou hned tři: Daněk s brou „Vrátím se do Prahy“ (ten snad ze zásady), Albee ze hry „Křehká rovnováha“ (ten snad pro změnu jako infikátor antikomunismu z venčí) a ten třetí...? Ten třetí je autor hry „Óda na krále“, autor — kontrarevolucionář Molier.

Tak nevím. Kdyby totiž vedení pražského Komorního divadla nekončilo své prohlášení v tisku servilním odvoláním se na Husákovu slova z lednového pléna UV KSČ, kdyby se pouze rozhodlo stáhnout tyto hry z programu jako reakční či závadné, byl bych ochoten věřit, že to všechno je — jak říká s oblibou pan Věrich — sranda. Ovšem tak jednoduché to není. Ono údajně pevné a spontánní odhodlání souboru Městských divadel pražských „přispět svou měrou ke konsolidaci života“ je poštěné. Dá se snad totiž teď čekat, že Komorní divadlo v Praze uvede dramatickou „perlu“ signatáře Bružkovy kolaborantského dokumentu Vojtěcha Čacha „Duchovský viadukt“, dle se snad i očekávat, že poloprázdné divadlo zhlédne několik představení — tentokrát divadelní adaptace — Botostroje, dle se snad očekávat, že Jiřina Světcová konečně doslovně pochybně odměny za své srpnové a posrpnové činy a stane se ředitelkou třeba na Vinohradech. Dá se očekávat inflace nových autorů, příšicích své hry o Leníněch a bráňch vlasteneckých udavačích, pletoucích si své konfidentství se státní bezpečností s povinností k marxistické ideologii. Dá se také — bobužel — očekávat, že zaplivaná kněpka, hospoda čtvrtého řádu, se stane znovu jedinou „kulturní jízbov“ pracujících, protože... kontrarevolucionáře z divadla Bružkovci ředitelé různě vymetou.

Co tomu všemu řekne ono vysoce kulturní obecnstvo, co tomu řeknou ti, pro které herci odedávna hráli, to už není důležité. Stejně jako to nebylo důležité nikdy v té více jak dvacetileté minulosti vlády komunistů. Nástup do let sedmdesátých se projevuje známým útokem proti kulturním hodnotám. Útokem, který pod praporem jakéhosi marxismu-leninismu vede horda nekulturních, dočasně mocných.

Úmyslně říkám to slovo „dočasně“, platí totiž v tomto případě sto procentně. Neexistoval nikdy v dlouhých dějinách lidstva režim, který by po spálení knih dokázal spálit i všechny mozky lidí. Pochybují proto, že matka Historie by tentokrát chtěla dělat výjimku.

JAROSLAV KUČERA

dopisy dokumentují dobu

pravda je obětována

Vážený pane presidente!

... Jak víte, byl jsem členem před-
sednictva přípravného ústředního vý-
boru čs. sociální demokracie, která
se v poslední době stala předmětem
neobvyklé pozornosti některých poli-
tiků a hromadných informačních pro-
středků. Nechtěl jsem se pouštět do rozbo-
ru „senzačních odhalení“, která před-
kládají veřejnosti a která mne napl-
ňují údivem nad tím, co vše je mož-
né zfalšovat a kam až sahá fantazie
autorů. Podobné praktiky nejsou v
politickém dění (zejména u některých
směrů) zcela neobvyklé a nezbyvá-
te-li, zvláště za současné situace, kdy
není možné na takováto veřejná ob-
vinění veřejně odpovídat, než se smí-
řit s tím, že přes všechnu klikatost
cest pravda nakonec dojde svého cíle.

Tím, jak je líčena činnost čs. so-
ciální demokracie, o které jsem po-
chopitelně velmi podrobně informo-
ván, překračuje však tato kampaň
politický rámec, poněvadž v ní do-
chází k obviněním, která vytvářejí
skutkovou podstatu trestných činů.

Omezím se jen na hlavní obvinění:
1. Obnovení činnosti sociální de-
mokracie je líčeno tak, že k němu
došlo na popud různých osob ze za-
hraničí, které jsou prý ve službách
zahraničních špiónážních center. Ob-
novení sociální demokracie mělo být
dávno před r. 1968 připravováno, ille-
gální činnost sociální demokracie měla
dokonce trvat od r. 1948 nepřetržitě.
Toto tvrzení je pro mne o to víc

překvapující, že jsem to byl já, který
otázku obnovy činnosti sociální de-
mokracie nadhodil v rozhovoru s
některými funkcionáři, s nimiž jsem
se jednotlivě sešel koncem února a
počátkem března 1968. Poněvadž
jsem se nikdy nesešel s žádným pra-
covníkem zahraniční špiónážní služ-
by a v té době ani s žádným cizin-
cem, který by mi tuto myšlenku mohl
vnuknout, mohu zcela a jednoznačně
označit tato tvrzení za lež.

2. Různé články líčí (i když velmi
nejasně) údajné kontakty sociálních
demokratií s různými představiteli a
„emisary“ západních sociálně demo-
kratických stran, dokonce přímá jed-
nání v zahraničí, přijímání nejen in-
stitucí, ale i finanční pomoci atd. To
vše měla podle Života strany řídit
jakási „zahraniční komise“.

Byl jsem o celé činnosti čs. sociální
demokracie informován možná úplně-
ji než kdokoli jiný. Mohu tedy pro-
hlásit, že žádná „zahraniční komise“,
ani jiná podobná neexistovala, nikdo
z nás nebyl v zahraničí, nepřijal žád-
nou finanční podporu a nic podobné-
ho. Po zkušenostech z procesů, který-
mi většina z nás prošla v padesátých
letech, jsme se úzkostlivě vyhýbali
všemu, co by mohlo vést jen k po-
dezení v tomto směru.

3. Obnova činnosti čs. sociální de-
mokracie je líčena jako snaha o roz-
bití KSČ, vystoupení z Varšavského
paktu, neutralizace ČSSR, o obnovu
kapitalismu v ČSSR, vstup do NATO
apod. Odpovídá to v podstatě slov-

nicku a argumentaci žalob, které ved-
ly k našim — jak se později a často
ještě před r. 1968 prokázalo — ne-
zákonným odsouzením.

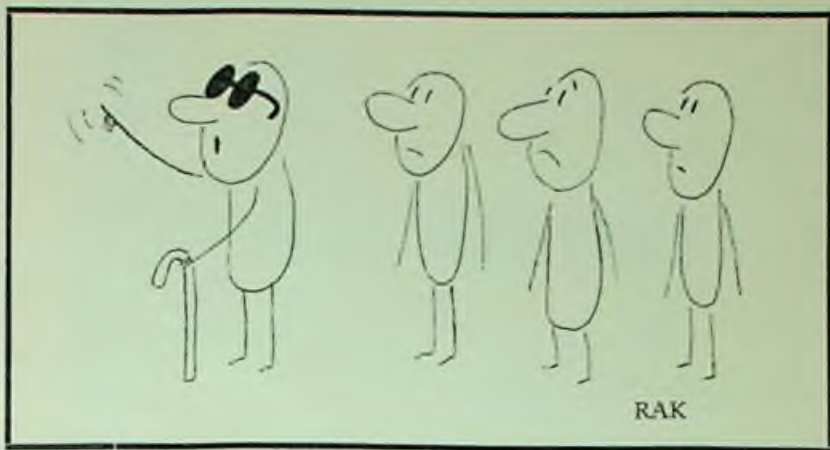
Podobná obvinění jsou tedy repri-
zou padesátých let, ne-li před sou-
dem, tedy před veřejností, ačkoli pro
to nejsou žádné důvody: všechna tato
obvinění jsou nepravdivými výmysly.

4. Celá činnost čs. sociální demo-
kracie je podávána jako nelegální. Je
však zcela zřejmé, že žádný zákon
při tom porušován nebyl a všechny
konstrukce autorů, mající tuto proti-
zákonnost prokázat, jsou diletantské
a neobstojí. Sociální demokraté svo-
ji činnost nezakrývali a o jejich hlav-
ních rysech průběžně informovali ve-
dení KSČ a některé představitelé stá-
tu.

Byla-li obvinění veřejně vznesena
a má-li být dodržována zákonost,
může to mít jen dva důsledky: soudní
prokázání této činnosti — a to je vy-
loučené, pokud nebude použito dří-
vějších vyšetřovacích a soudních me-
tod, nebo trestní stíhání těch, kteří
tato obvinění vznesli a těch, kteří
jejich rozšiřování umožňují. (Jejich
jednání je ostatně trestné v každém
případě, poněvadž tato obvinění ne-
byla dosud soudně dokázána...)

Snažil jsem se upozornit na tyto ne-
normální jevy v informování naší ve-
řejnosti písemnou cestou rozšiřovate-
le těchto lživých informací i česko-
slovenské státní orgány svým pro-
hlášením na našem velvyslanectví ve
Vídni, 3. prosince 1969. Moje snaha
neměla žádný úspěch. Jde zřejmě o
politickou linii, které je pravda obě-
tována. Tuto linii určuje dnešní ve-
dení KSČ a já tedy nemohu než vy-
jádřit jen svůj osobní názor, že je po-
litováníhodné, vychází-li z tak chy-
bných předpokladů politika strany,
která jednoznačně řídí náš stát. Ne-
zbývá mi, než informovat Vás, jako
hlavu státu a dále informovat pokud
možno nejširší okruh ostatních státní-
ch činitelů a veřejnosti o nepravdi-
vosti této kampaně...

Přemysl Janýr

milan růžička

nevhodná slova

● Mnoho těch, kteří za sebou spá-
lili mosty, se už vrátilo zpět po
lávkách.

● Také bourat by se mělo na ně-
jakém základě.

● Nelžu, mám špatnou paměť.

● Těžko rozbíjet ty sochy, které
byly postaveny v myslích.

● Mnozí jsou rádi, že vůbec jdou,
natož aby někam mířili.

● Pletl se sice jen pod nohy —
ale vždycky v prvních řadách.

● Nezáleží tak na velikosti chyby
jako na kvalitě výmluvy.

● Jít vedle sebe ještě neznamená
jít společně.

● Když mají všichni pravdu — ně-
kdo lže.

● Nezastával ještě takovou funkci,
aby mohl někomu pomoci. Ale
škodit už mohl.

● V zákrytu tě není vidět, ale ta-
ké nevidíš.

● Lidojedi vždy nejvíce pásli po
velkých mozcích.

● Více než slepých je těch, kteří
nevidí.

● Nikdy neodsuzuj řečníka. Větši-
nou to bývá pouhý interpret.

znáte AGRI-FUND?

Mám přítele, který si dal do
štitu heslo „Rád dělám peníze so-
bě i jiným“. Stále jsem pátral ko-
vlastně dělá. Dlouho jsem nemohl
pochopit, dlouho jsem byl pře-
svědčen, že prodává neexistující.
Když moje hloupost přesahovala
všechny meze, vzal mne přítel na
sympozium jeho firmy. Firmy,
která se jmenuje AGRI-FUND.

Samozřejmě, že vše bylo ko-
rektní, číselní tiše a decentně na-
bizeli nápoje, pánové chodili od
skupinky ke skupince a stále o
něčem diskutovali... Asi o tom
neexistujícím. Tak to mohlo trvat
hodinu. Najednou kdosi zatleskal,
pánové ztlkli, posadili se — a až
to jeho. Referát za referátem, do-
taz, odpověď, námitka, diskuse.
Žádná zbytečná slova. A já měl
pocit, že už vím o co jde. A k
tomuto pocitu přistupovalo ješ-
tě cosi — jak to definovat...? —
Něco jako vděk těm pánům.
Vždyť se starají i o mne. Nevy-
držel jsem to. Když sympozium
skončilo a opakovalo se totéž co
na začátku, požádal jsem o roz-
hovor onoho pána, který s nevi-
danou elegancí a šarmem refero-
val a diskutoval.

Minařík: Pane Schäfer, vy jste
vřdoucí Agri-Fundu pro Německo.
Můžete vysvětlit našim čtenářům
co to vlastně Agri-Fund je?

Schäfer: Lidstvo má strach z
nedostatku potravin. Potraviny
jsou ze dne na den dražší. A pro-
to potravinářství stále půjde. My
nabízíme každému přímé podíl-
nictví na potravinářském průmys-
lu. Plantáže, jatky, mlýny, pekár-
ny atd., atd.

Minařík: Přímé podílňictví?

Schäfer: Ano, přímé podílňic-
tví s minimálním vkladem (500 \$).
Samozřejmě, vklad může být i
vyšší. Je to vlastně určitá forma
šetření. Otovíte si u nás tzv.
Plán — dejme tomu na 2500 \$. Vy
však vložíte jen 500 \$ a měsíčně

šetříte 25,34 \$. Agri-Fund vám
půjčí 2000 \$. A zde je nutno vě-
dět, že váš zisk se nepočítá z
vložených 500 \$, nýbrž z celko-
vého Plánu. Proto vám můžeme
slíbit 12—15%. To je zajímavé, ne?

Minařík: A nejsou mé peníze
lépe uloženy v bance?

Schäfer: V bance dostanete
3—7%. Cena peněz, dolarů, ma-
rek, franků atd. jde každým ro-
kem dolů. Dá se říci o 2,2—2,8%.
Není to vysoká matematika.

Minařík: Několikrát jsem za-
slechl slovo Leverage. Co to je?

Schäfer: Leverage není nic no-
vého. Patrně už v době kamenné se
používalo Leverage. Nemůžeš-li
zvednout velký kámen, pomůžeš
si pákou. Příklad. Společnost se
rozhodne koupit továrnu za mi-
lión \$. Holově zaplatí jen 20%.
Zbytek 800 000 \$ je hypotéka. To-
várna vydělá za rok 100 000 \$ —
nebo-li 10% celkové sumy. Ve sku-
tečnosti je výdělek ze 100 000 \$
(při investici 200 000 \$ oněch
20%) padesátiprocentní.

Poděkoval jsem panu Schäferovi
za rozhovor, vzal kabát a šel. Je
docela možné, že jsem se se svým
přítelem — jehož heslo je „Rád dě-
lám peníze sobě i jiným“ — ani
nerozloučil. Zajímavé, ne? Mys-
lím, ten AGRI-FUND.

CCC Books
oznamuje, že seznamy čes-
kých a slovenských knih
bude rozesílat zájemcům v
březnu. Objednávky sezna-
mů řiďte laskavě na adresu
CCC Books, 8 München 22,
Postfach 207. — T/1246

● CCK Books přijímá ob-
jednávky na knihu Jarosla-
va Kučery PRAZSKÝ
SRPEN, která vyjde kon-
cem pololetí (cena 7-8
DM). Objednávky řiďte už
dnes na adresu CCC Books,
8 München 22, Postfach
207, BRD. — T/2343

malý oznamovatel textu

Odpovědi na inzeráty odesílejte
(není-li uvedena přímá adresa) na
adresu redakce. Cena jednoho
řádku 2 DM — v rubrikách „práci
hledá“ a „adresy“ zveřejňujeme
inzeráty bezplatně všem předpla-
titelům.

VOLNÁ MÍSTA:

● Přijmu dámskou krejčovou
i na polodenní úvazek. Módní
salon LAUNER, 8 München 23,
Nikolajplatz 3, tel. 333858 —
T/1269

Poštovní známky

jsou nejlépe uloženy peníze, nikdy neztrácí svoji hodnotu. Kupu-
jeme, prodáváme a vyměňujeme známky celého světa, Českoslo-
venska, I. republiky i nové, čisté i přetištěné, série i jednotlivě.

■ Do celého světa zasíláme novinky Československa, Belgie, Ho-
landska, Rakouska, NSR, Švýcarska, Lichtenštejnska, za mini-
mální ceny, i ve velkém.

■ Máme pro vás i katalogy Pofis, časopis Filatelie, českou a slo-
venskou filatelistickou literaturu.

■ Informujte se o novinkách ve světě filatelie — objednejte si
u nás čs. filatelistickou revui MERKUR (vychází v Brně), před-
platné 6 US \$ ročně, včetně poštovního kamkoliv.

■ Napište si o ukázkové číslo, pošleme vám ho zdarma.

Platit můžete jakkoliv, buď poslat peníze v dopise, poštou na
naši adresu nebo na konto 505 306 u Generale Société de Banque,
Brussel, Belgie.

■ Naše specialita — všichni naši zákazníci po celém světě mají
stojně ceny — poštovně platíme my. Proto i v zámorí se vyplatí
kupovat u nás.

Obracejte se na firmu

KREMAR
POST-BOX 1
1090 BRUSEL
BELGIE

T/1264

Čechoslovákům, žijícím v South Africa, South-West Afrika, Bots-
wana, Zambia a Rhodesia
bude sloužit nově vzniklá
KNIŽNÍ, KULTURNÍ, INFORMAČNÍ A SPOLEČENSKÁ SLUŽBA
v Johannesburgu, která zahájí činnost v nejbližších týdnech.

Z PROGRAMU:

- zaslíková prodejní služba knižních novinek, učebnic, slovníků
atd., česky, slovensky
- zaslíková prodejní služba československých gramodesek, repro-
dukci, obrazů, map a atlasů
- knižní výherní klub
- cestovatelský výherní klub
- pořádání cest, zájezdů, weekendových výletů a cest do za-
hraničí
- informace o pracovních možnostech, lokální inzerce, překlady
dokladů, vyřizování pasů, viz...

SLEDUJTE PRAVIDELNĚ INZERCÍ A INFORMACE V TOMTO
ČASOPISE!!!

RŮZNÉ:

● Překlady a ověřování
listin z češtiny a slovenštiny,
obratem — Viktor Weiser, pří-
sežný tlumočník, 624 König-
stein/Ts, Hainergerweg 1. —
T/1271

● 23letý Čechoslovák
hledá dívku k seznámení. Zn.:
„Dobrá kuchařka“ — T/1270

● Psací stroj
s českou klávesnicí — jen v
dobrém stavu — koupím. Poš-
tovně uhradím — velmi spěchá.
Popište a udejte cenu na adre-
su: P. Šťasíný, 1807 Helder-
ger, Joel Road — Berea, Jo-
hannesburg, South Africa. —
T/1269

● Časopisy
v českém a slovenském jazyce
v zámorí dodává KLUB NO-
VÝCH, Box 81 — Station D,
Toronto 165, Ontario — Cana-
da. Vyžádejte si seznamy. —
T/1250

● Mince, rytiny, obrazy
koupím: Dipl. Ing. W. F. Müller,
68 Mannheim 1, Max-Josef-Str.
17, Tel. BRD 0621/36960
T/1229

text 70

československý
nezávislý měsíčník

Czechoslovak independent news-
paper, Tschechoslowakische unab-
hängige Zeitschrift.

Vydává Bohemia, Czechoslovak
Cultural Committee. Šéfredaktor
Jaroslav Kučera.

Adresa redakce: 8000 München
22, Postfach 207, BRD. Podepsané
články nemusí vždy vyjadřovat
názor redakce. Nevyžádané ruko-
pisy se nevracejí. Toto číslo vyšlo
25. 2. 1970. Uzávěrka čísla 15. 2.
1970.

Cena jednoho čísla 1,50 DM.

Tisk: LOGOS, München, Both-
merstr. 14.

sláva volný

stíny kolem nás

(dobrozdání pro služební potřebu ministerstva vnitra)

Motto: Jestli není ministr vnitra úplně hlupák, tak nejmaň na kazdých tisíc emigrantu poslat ven jednoho fázia.
Ceský emigrant v mnichovském Hofbräuhausu.

Myslím, že by to byl spíše námet pro detektivku, jenže k té by bylo třeba ještě dost fantazie, kdežto já se chci držet faktu. Jedním z nich je ten, že onen vzpomínaný emigrant v mnichovském Hofbräuhausu měl asi pravdu. Přišli s námi, žijí zde s námi i v Mnichově, v Londýně i v Zürichu, Vídni i v Torontu. Možná, že s nimi chodíme na kafe, možná, že s nimi znovu a znovu, jak je našim zvykem, probíráme poslední vývoj v Československu, snad se s nimi i občas napijeme něčeho ostřejšího, možná, že je musíme počítat i k našim přátelům. Jsou totiž stejní, jako kterýkoliv jiný člověk, který někdy po 21. srpnu 1968 si řekl dost, už nechci, už nemám sílu dál žít v pretvářce, nemám chuť se nechat dále obelhávat, a teď v některé zemi světa znovu začíná od začátku budovat svoji existenci. Jsou stejní jako my, a když se to tak vezme, může to být vlastně kdokoli. Můžeme se jen domýšlet, proč to vlastně dělají. Smíme pochybovat o jejich zdravém rozumu a jen tušit, co je jejich cílem. Podávat jen informace, nebo něco více? Stačí pravidelně číst Rudé právo, poslouchat pražský či bratislavský rozhlas, abychom pochopili, jak moc jim vadíme.

Doma ucpali lidem ústa, vzali jim právo se svobodně a otevřeně vyjadřovat a vadí jim, že existují tisíce dalších, kteří mohou mluvit. Kteří si nedali vzít možnost říkat to, co si myslí, ať už v rozhlasových stanicích, které vysílají v české a slovenské řeči, či v mnoha exilových časopisech. Vadí jim, a jak moc, že po světě jezdí dost lidí, kteří měli možnost se důvěrně seznámit s režimem, který byl v Československu znovu nastolen a teď říkají světu o něm pravdu, srhávají mu masku, na universitách, na veřejných přednáškách, v televizi, rozhlase i časopisech celého světa. A ani se pánům v Praze nedivím, že jim to tak strašně vadí. Mají důvod se bát pravdy. A už vůbec by nechtěli, aby tato pravda pronikala i do Československa. Proto ruší přes zoufalý nedostatek elektrické energie, každé jejich cenzurou nafiltrované české a slovenské slovo v čtení, proto nemají rádi ani náš časopis TEXT 70.

SETEKÁNÍ, KE KTERÉMU NEDOŠLO

Byl březen 1969, krátce po polední se ozval telefon. „Polizeirevier 13, Huber am Apparat“. Rozuměl jsem špatně a proto jsem se zeptal o jakou rewue vlastně jde. „Polizeirevier“. Možná, že považoval moji odpověď za nemístný vtip. Vím, že s žádnou policií na celém světě se nemá příliš vtipkovat, svete jsem již velmi slušně odpověděl — „ja, bitte.“ Muž na druhé straně drátu přešel k češtině s lehkým německým akcentem. „Pane Volný, máme tady určitě hlášení, měl jste nějakou nepříjemnost na šibířkách, snad to bude nejlepší vyřídít osobně, jen tak bez protokolu.“ Marně jsem pátral v paměti o co by mohlo jít (teprve později v Obraně lidu jsem se dočetl, že jsem měl údajně na šibířkách fyzicky napadnout nějakého muže tak, že chudák skončil v nemocnici). Leč tehdy jsem Obranu lidu ještě nečetl, a tak jsem byl trochu v rozpacích.

Zkušenosti z domova mě učily, že policii se nemá nikdy odporovat. Muž v uniformě má vždy pravdu. „Prosím, kdy mám přijít?“ „Mám službu, tak snad bude nejlepší, kdybyste se u nás zastavil v devět večer. Thalkirchnerstr. 6. Budu vás čekat.“ Na voncejní komisařství jsem jel večer s přítelem; vždycky je lepší, když má člověk nějakého svědka a vždycky je lepší jet vozem, než tramvají. Thalkirchnerstrasse je, zejména v březenový večer, velice tmavá a nehosinná ulice. Jednu její stranu tvoří hrbitovní zeď, druhou budova nějaké kliniky a malinký domek obennany vysokou cihlovou zdí. Ulice byla prázdná, jen uprostřed parkovaia dvě auta. Kdo by také chodil v noci na hrbitov. Zastavili jsme za rohem. „Ne, v Thalkirchnerstrasse žádné komisařství není“, odtušila paní, která spechala zřejmě z práce domu, „nejbližší je za rohem“. Bylo tam. „Herr Huber, zde momentálně není, musí přijít každou minutu,“ sdělil nám službu vykonávající muž v uniformě německé policie. „Ovšem, zatím ještě čeká za hrbitovní zdí“, usklbil se Franta. Pan Huber byl červenolící bodrý Bavorák a nezdálo se, že by jeho koníčkem bylo plížení se hrbitovem. Navíc neuměl česky ani špatně, ani dobře, prostě vůbec ne. Odmítl i možnost, že by německá policie kohokoli volala telefonem. Přesto však ochotně obvolal všechny revíry končící trojkou. Našli jsme ještě několik panu Huber, žádný z nich se nehlásil k tomu, že by toužil se mnou hovořit, žádný z nich se nehlásil k znalosti češtiny.

Mé údajné provinění se tedy nedostalo do analýz mnichovské policie, pouze na stránky pražské Obrany lidu. Nu, aspoň někam. Thalkirchnerstrasse jsme projeli ještě jednou s pocitem příjemného mrazení v zádech. Konečně nějaké dobrodružství. Ještě téže noci se ozval telefon. Muž, který mne vzbudil, byl dost stručný. „Tentokrát se ti to, ty svině, povedlo.“ A zavěsil, co měl konečně dělat také jiného, v rozespalosti nerad konverzuji.

PŘÍTEL JAROLÍM

Jmenoval se sice trochu jinak, ale na jméno snad nezáleží. Přípravu na TEXT byly v plném proudu. Když říkám přípravy, tak mám na mysli desítky večerů a nocí, kdy jsme desítky večerů a se, uvažovali. Sami, s Jarduou Kučerou, i v okruhu našich známých. Tam tehdy patřil i přítel Jarolím. Byl plný zájmu, plný ochoty. Měl desítky nápadů, sliboval konexe i peníze. Někdy byl až příliš agilní. Ale kdo by nebyl. Alnoho z nás odešlo z domova ne proto, abychom tu jen v klidu žili, ale abychom zde pokračovali nějak v tom, co zastavily sovětské pancéře u nás. Proč se pozastavovat nad zvědavostí, která může být upřímná a ze zájmu i touhy pomoci. Proč být a priori nedůvěřivý.

Pak přijel Jarolím na čas zmizel. Za měsíc se objevil znovu. Zařil. S gestem hodným španělského granda nám hodil na stůl svazek papírů. „To je beseda s pražskými vysokoškoláky. Napsal jsem to pro TEXT.“ Na náš udivený pohled suverénně dodal, „věra jsem se vrátil z Česka. To bude přece trháč, ne.“ Možná, že by byl. Možná, že by ti hoši, už dnes nebyli na vysoké škole, možná, že tam vlastně už nejsou. O tom nemám zprávy. Ale besedu, jsme pro jistotu netiskli. Urazil se. „Víte, co jsem k vůli vám ris-

koval, jse srahl. Když to otiskneme, tak ti kluci nám budou z domova psát.“ „Chvilí asi, a pak pujdou jako špióni před soud,“ suše konstatoval Jarda Kučera.

Týden na to mne navštívila dávná známá z Prahy. Bojovala sama v sobě zápas, jako mnoho jiných. Zůstat venku legálně, pokud to jde, nebo požádat o asyl. Dnes už je v Austrálii. Ovšem to nebyl pravý důvod jejího vzrušení. Před odjezdem byla zavolána na policii, kde ji otevřeně řekli, že výjezdni doložku dostane v případě, že bude ochotna podávat zprávy o nové emigraci. Především o panu Volném. S kým se stýká, jestli má kontakt s Prahou, atd. Nic nového, staré praktiky. Slíbila vše. Co jiného, chtěla odjet. Když opouštěla budovu v Bartolomějské, potkala jednoho muže. Proto vlastně přišla. Včera ho potkala znovu, v Mnichově. Přítel Jarolím. Byl toho názoru, že ve dvou by se jim ta práce zde dělala lépe.

Když se za dva dny u mne zastavil, byl jsem doma sám. Nabídl jsem mu sklenku vína a poslouchal jeho nové plány. Pak se na okamžik odmlčel, a já se ho zeptal. „Proč to vlastně děláš?“ Na vteřinu se zarazil — „To je přece naše povinnost něco dělat, každý z nás musí něčím být, jen tím pomůžeme naší zemi.“ „Myslím, proč děláš fázia?“ Možná, že jsem si představoval, že vytáhne pistoli, nebo, že se stane něco dramatického. V pořádném filmu by to bylo. On se rozpačitě usmál. „Nerozumím o čem mluvíš.“ „Myslím, že rozumíš. Děláš přece pro české policajty, nebo ne?“ Ne, nepřiznal se. Samozřejmě. Ani se neurazil. Trpělivě, jako malému dítěti mně vysvětloval, že se mylím a proč se mylím. Pak jsme si ještě fukli a řekli „tak ahoj“. Už jsem ho nikdy neviděl, ani ve svém by-

koslovensku nemáme: „My totiž píšeme pro Čechy a Slováky v zahraničí a Rudému právu, Tribuně, Tvorbě a ostatním novinám, posíláme TEXT poštou.“ — „Něříkejte, že nemáte zájem, aby vás lidé doma četli?“, pochyboval onen pan Václav Havlín. Udělal pak malou přednášku o významu svobodného a necenzurovaného slova pro okupovaný lid Československa. Nebylo možné s ním nesouhlasit; měl zcela pravdu. „Jestli chcete, můžete si přijít vždycky k nám a noviny do Československa si vzít, proti tomu nic nemáme.“ „A komu je mám předat?“ „To už záleží na vás, to je vaše, ne naše věc.“ Muž dopil koňak, do aktovky vložil noviny, o kterých prý tolik slyšel a ještě neměl možnost vidět, nevěnoval jim ani jediný pohled „naděšeného“ obdivovatele a odešel. Už nikdy nepřišel. Možná, že se mu TEXT nelíbil. I to je přece stává. Proč by ho pak kolportoval...

V OSM HODIN VEČER

Dokončovali jsme expedici páteho čísla, když se ozval zvonek. Tvrdě, energicky. Tak zvoní jen lidé, kteří jsou si jisti tím co chtějí a vědí, že na to mají právo. Málokdy tak zvoní náhodní návštěvníci redakce. V obleku, v kterém onen muž přišel, mohl jít okamžitě na můdní přehlídku. To je to jediné, co nás trochu mate. Neboť nevěřím, že devizové přiděly pracovníkům české či sovětské bezpečnosti jsou tak vysoké. Tento muž, s tmavými skly na očích v konfekci nekupoval. „Is here somebody, who is speaking english?“ „Yes,“ odtušil jsem suverénně. Muž vytáhl bleskově z kapsy něco, co mohlo být legitimaci na tramvaj, stejně jako vstupenkou do cirkusu a zašveholil také něco, což mohlo, ale nemuselo znít, jako „american secret

telefonní číslo.“ Už jsme mu nestáli ani za odpověď. Téhož dne jsme si najali bankovní sejf. Neuložili jsme do něho ani peníze, ty nemáme, ani adresy našich konspiračních spolupracovníků doma, ti neexistují. Putovala tam rezervní kartotéka našich čtenářů. Proč by se totiž nemohla opakovat ona dávná historie s ukradenou kartotékou Českého slova a povrženými novinami, vyrobenými v tiskárně StB. Přepisovat kartotéku není nic příjemného, ale je to lepší, než jednoho dne stát před vypáčenou redakcí s otázkou: a komu teď vlastně TEXT posleme?

MUŽ S FOTOAPARÁTEM

Seděli jsme s Jarduou Kučerou u mně v bytě nad špižlem novin. Někdo zazvonil. Za dveřmi stála správčova: „Herr Volný, už je zde zase.“ Trochu nechápavě jsem se na ni díval. Dávno jsem již zapomněl na její upozornění, že kolem domu se neustále potlouká nějaké individuum, které se opatrně vyplávalo na moji maličkost. „Divíme se na něho s manželem už hezkou chvíli, stojí na druhé straně ulice a pozoruje vaše okna. Byl tam už, když jste přišli s tím panem domů.“ Zhasli jsme světlo v pokoji a poohrnuli záclonu. Na protější straně stál skutečně muž, schovaný ve výklenku dveří. „Půjdu ven a ty se divej co bude dělat,“ řekl jsem Jarduovi. Nešel jsem daleko, pouze na roh do hostince pro cigarety. Se! jsem těsně kolem dveří, ve kterých onen muž stál. Nevěnoval jsem mu nejmenší pozornost. „Tak co děláš?“, zeptal jsem se po návratu. „Clověče, kdyby nebyla tma, tak bych řekl, že fotografoval.“

Pak odešel Jarda a já měl tentýž pocit. Asi jsme se nemýlili, viděl jsem ho ještě jednou za bílého dne, fotografoval dům. Konečně proč ne? Asi je vášnivým fotoamatérem. Takové hobby není trestné...

MUSÍ TO BÝT NUDA

Nejde ani o ten lístek, ani o tu aktovku. Jde spíše o pocit, že někdo je pořád kolem. Trochu je mi těch lidí líto. Myslím, že to musí být zoufalá nuda a asi ani ne moc dobře placená. Nejdříve se to stalo Kučerovi. Když ráno startoval svého Fiata, spěchal, a tak si lístku všiml až během jízdy. Reklama, nebo pokuta za špatné parkování. Na to je vždycky dost času. Byl to pozdrav od přítele. Dost naivní, tak trochu ve stylu dětských her. Tiskacími písmeny bylo na něm napsáno. „Ještě máte hoši čas toho TEXTu nechat.“ Nic víc. Ani podpis, ani nakreslená lebka se zkříženými hnáty. Škoda, bylo by to trochu dramatictější.

A pak se to stalo mně. Zaparkoval ve Schwabingu je vždycky obtížné, večer někdy téměř nemožné. Vrátil jsem se toho lednového večera domů dost pozdě. A vůz jsem musel nechat pár ulic dále. Byl jsem unavený a ospalý. Ve voze zůstala aktovka. Ráno tam už nebyla. Zato bylo vymáčkuté posíraní větrací okénko. Čistá práce. V aktovce toho mnoho nebylo, pár papírů, komentář, který si konečně mohl ten, kdo měl zájem, poslechnout v rozhlase.

Kolik nocí musel ten chudák být ve střehu, než se konečně dočkal chatrného ulovku. A jak velká byla asi odměna? Že by to totiž udělal nějaký Němec, pochybuji. Proč vykrádat starého ošuntělého Opela, když kolem bylo plno nových, krásných bouráků. A když už, pak by si byl vzal aspoň ve voze i rádio.

Nu, jsou kolem nás, nevím vlastně ani proč. Strach už nám nenaženou, ústa nám, a to myslím nás všechny kteří jsme venku, také nezavírou. Na předpadnutí v opuštěné ulici příliš nevěříme, proč také, TEXT by stejně vyčázel dál a také České Slovo a také Svědectví. Ale — když už je sem poslali, musejí vykazovat činnost. Tímto — neboť jsem přesvědčen, že jejich náčelník v Praze dostane naše noviny do ruky — jim tedy vydávám vysvědčení: „Dělají co mohou, ale fakt, nemají to lehké. Ještě, že už přijde jaro...“

Volný a Kučera — příprava dalšího čísla.

tě, ani v Mnichově. Ale to třeba jen proto, že mně dlužil — už dlouho — sto marek. O kolik přátel jsme už tím způsobem přišli...

V PRAVÉ POLEDNE

Guerickestrasse je taková zastréná ulička na kraji Schwabingu, ani rodilý Mnichovan pořádně neví, kde vlastně je. Z počátku jsme měli redakci tam. Dnes tam už bydlí jen Jaroslav Kučera, redakce, jak víte, je jinde. V polovině října někdo zvoní. V tu dobu chodí na návštěvu tak agenti se strojkou pro domácnost, muži, kteří nabízejí nový druh mýdla nebo životní pojistku. Muž v tmavém kabátě s běžovou aktovkou nabízel něco jiného. Pomoc TEXTu.

Odložil si kabát, přijal sklenku koňaku, opatrně se rozhlédl kolem sebe, ještě jednou si očistil brýle a pak začal tlumeně hovořit: „Vám to snad pane Kučera mohu říci, na vás je snad spolehnouti?“ Jarda Kučera mohl udělat jen to, co se v takovém případě dělá. Přikývnout. „Mám možnost jezdit pravidelně do Československa. Chápete, co to znamená?“ Jaroslav nechápal. „Posíláte přece domů TEXT. Budu ho vozit. Je to zcela jisté. Máte tam jistě síť kolportérů, já jim vždycky noviny doručím.“ Pan Kučera muž, který se představil jako Václav Havlín, ujistil, že žádné kolportéry v Čes-

service“. Myslím, že jsme v tom okamžiku všichni vnitřně zajasali. Konečně úplně živý americký agent! Ne na obrazovce ani v biografu, ale zde, před námi. Už se nebudeme muset rdít studem, až se nás přátelé, kteří si i zde dovolují přepych čtení českého tisku, zase zeptají, na naše proslavené styky s rozvědkami snad všech západních zemí. Konečně budeme moci odpovědět po pravdě a ležerně prohodit: „Dnes odpoledne jsme například konferovali s agentem 0015. Zajímavé, čaj pije jenom s mlékem.“ Muž nám nedopřál dlouhou rozkoš jen tak ho pozorovat a prohodil: „I think, it would be better to speak czech.“ Ovšem, proč se divit, agent pro Východ musí hovořit plynně pražsky. Jestli pravě nepotřebujeme nějakou pomoc v Československu. Oni jsou ochotní. Člověk by nevěřil, kolik existuje ochotných a nezištných lidí. „Yes, adresy v Československu.“ „Samozřejmě, pište si, mister: Oldřich Švestka, Jiří Hájek, Jan Zelenka...“ Tři jména si napsal včetně plných adres a pak vybuchl: „Co je to za pitomost?“ — „Chťel jsem přece adresy lidí, kteří čtou naše noviny v Československu!“ Znechuceně nás pozoroval. Pak zamunlal úplně ukázkově „Dahmed“, natáhl si rukavičky a chtěl odejít. — „Jak budeme mít další, rádi vás zavoláme, stačí, když tu nečkáte